

Bílé - Biele Karpaty

2/2024

75 Kč / 3 €

Javorník

Ščúrnic

Josef Jančář

Na houby

Stráž přírody

9 771211 363000

1

2

3

4

5

6

Jedlé houby / Jedlé huby

- 1 Čirůvka fialová / pôvabnica fialová (Foto Roman Maňák)
- 2 Čirůvka dvoubarvá / pôvabnica dvojfarebná (Foto Jan W. Jongepier)
- 3 Čirůvka májovka / čirovnica májová (Foto Jan W. Jongepier)
- 4 Hlíva ústříčná / hliva ustricovitá (Foto Alois Kozubík)
- 5 Křemenáč krvavý / kozák dubový (Foto Alois Kozubík)
- 6 Hřib kovář / hřib zrnitohlúbikový (Foto Alois Kozubík)

Obsah

ÚVODNÍK

Podzim – čas houbařské vášně 1

NÁŠ ROZHOVOR

Zajímá mě způsob obživy obyčejných lidí 2

AKCE V BÍLÝCH KARPATECH

/ AKCIE V BIELYCH KARPATOCH

Zážitkové léto 2024 4

Houby ve školách a školkách 5

Dobrovolníci vyrábějí čaje 6

Jak ožívá dům přírody 7

Prázdniny s Brontosaurom na Žitkově 8

Ščurnica roste dál 9

Vzpomínáme 10

PORTRÉT

Pavel Deván 11

Z KRONIKY

Vacovy lůčky 12

Evangelický toleranční kostel v Javorníku 13

RECENZE

Vzácná květena Moravských Kopanic 14

Roztříštěná krajina 15

SPRÁVY ZO SPRÁVY

Připravujeme Program starostlivosti o CHKO 16

Pastva v chráněných územích na vzostupe 17

Dobrovolná stráž přírody 17

Pastarček dlholistý moravský – rostlina v kletce 18

TURISTA ODPORÚČA

Osamelý kostolík uprostred polí 19

TAJEMSTVÍ PŘÍRODY / TAJOMSTVO PRÍRODY

Na houby s chutí 20

RECENZE

Fenomén Bílé Karpaty 22

POHÁDKA

O báječné spolupráci 23

PRO CHYTRÉ DĚTI

Podzimní soutěž 24

Podzim – čas houbařské vášně

Jsme národ houbařů. Ani mě tato vášně neminula. Na huby, jak se u nás doma říkalo, jsem s tatškou chodila od mala. Pamatuji se, jak jsem se jako snad pětiletá brodila vysokou trávou a co chvíli na něj volala, že mám úlovek, ať přijde zkontrolovat, jestli je jedlý. A pak jsem slyšela, že to není možné, vždyť přece stejnou cestou před chvílí šel a nic neviděl, ale že jsem vlastně blíž k zemi, tak ty houby lépe vidím...

Foto Zuzana Černá

Tenkrát jsme domů nosívali babky, právky, holubinky, klouzky. Jezdilo se i na václavky. Ale občas se podařilo narazit na neznámou houbu, která tatku zaujala natolik, že jsme ji vzali domů a poté se otec celé odpoledne radil s houbařským atlasem, co by to tak mohlo být za druh. Celá rodina jsme museli pečlivě porovnávat obrázky s nalezenou houbou a živě diskutovali, jestli je to opravdu ona. Pokud byl otec přesvědčený, že objevil jedlý kus, uměl ho hodit třeba do guláše. Reakce rodiny pak byla vždy stejná: Jestli si nejsi jistý, já to raději jíst nebudu, nechci se otrávit. Když si rodič pochutnal na svém kuchařském umu, věře, že byla roztodivná houba jedlá, čekali jsme pár hodin, jestli nebude potřeba volat záchranku. Musím uznat, že měl vždy šťastnou ruku.

A tak u nás vypadal skoro každý podzim stejně. Díky tomu mám ale dětství spojené s tajuplným pohybem po lese, při kterém se hledají poklady v podobě hub. Ovšem, co si budeme povídat, to hledání byla ta zábavnější část. Domácímu čištění jsem se pak vyhýbala jako čert kříži. Protivilo se mi čistit nožem ty slizké a mokré kloboučky, a to do takové míry, že jsem houby asi do svých třiceti let ne-

z Hodonína jsem to měla nejbliž do Hodonínské Důbravy, odkud za teplých dnů nosíváme domů k večeri bedly, kterým se zde daří. Velkým nálezem je pro nás hřib borový nebo kozák březový. To si pak nožičku dlouho prohlížím a kochám se její krásou.

Často naše houbařské kroky vedou také na Bzenecko, kam chodíváme na podzim lovit hříby hnědé, lidově suchohříby. Když narazíme na místo, kde je těchto hříbků „po hustu“, děti pak na mě, stejně jako já, když jsem byla malá, volají: maminko, našla jsem houbu, pojď se podívat, jestli je jedlá. Když už dcery jejich sbírání nebaví, jdou si stavět domky pro skřítky nebo běhají po lese a já jen kontroluji, kde se nad zemí hrbí s nožem v ruce můj milý. Občas odcházíme z lesa ověšení několika

látkovými taškami a já se pak hrozím, kolik času ještě strávíme nad čištěním a krájením. Kromě sušení a mražení nakládám tyto hříby hnědé pro rodinu do sladkokyselého nálevu. Sama jsem si k tomu do dnes, příznám se, nenašla cestu.

jedla. Neohromily mě ani smažené bedly, škvarky z nich, různé směsi, polévky nebo smaženice. Objevení těchto chutí přišlo až mnohem později.

Jako dospělá jsem si na houby občas zašla, ale nebylo to příliš pravidelné. Vše se změnilo s příchodem dětí, se kterými v lese trávíme spoustu času. Jako rodačka

Občas se nám podaří zabrousit do Chřibů a svá místa máme i v Bílých Karpatech. Nechat auto na Mlýnkách a vydat se do kopců nad Zlatnickou dolinou je výprava sama o sobě. Co si ale díky houbaření v posledních letech stále více uvědomuji, je to, že není ostuda vrátit se s prázdným košíkem. Mnohem důležitější je dnes pro mě spíš to toulání se lesem. Poslouchání šumění listů, pozorování záblesků slunečních paprsků, které se občas mezi stromy objeví, obdivování krásy stále zeleného mechu nebo barev padajícího listů. A tak se často přistihnu, že jdu a na zem už ani nehledím. Když se na ta místa po roce vracím, dívám se, co je jinak, kde ubyly stromy, nebo naopak něco nového přibýlo.

Těším se z každé takové procházky. Lesní ticho, které protíná jen zpěv ptáků, je natolik léčivé, že samotný houbařský úspěch se stává vedlejším produktem. A tak, jako jsem si vlastně díky svým dětským cestám uchovala vztah k lesu já, doufám a věřím, že se vůně lesa, jeho barvy a klid vtiskly i do srdcí mých dcer, které budou také jednou předávat své znalosti o houbách vlastním dětem, které se mi budou chlubit, co za krásy si domů z lesa přinesly.

Zuzana Černá

Foto Zuzana Černá

Zajímá mě způsob obživy obyčejných lidí

PhDr. Josef Jančář, CSc., je významným etnografem, který se ve svém pracovním životě zaměřil na řemesla a lidovou uměleckou výrobu, zemědělské hospodaření, lidové stavitelství a bydlení, muzejnictví či na postavení lidové kultury v současné společnosti. Po studiu národopisu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně vedl v 60. letech Slovácké muzeum v Uherském Hradišti. V letech 1990–1996 zastával místo ředitele Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici.

Pane doktore, narodil jste se v roce 1931 v Těšově u Uherského Brodu, dá se říci s výhledem na Bílé Karpaty. V té době ovšem vypadal život na slováckém venkově docela jinak než dnes. Co vám z dětství utkvělo v paměti?

My jsme obývali světnici, která měla hliněnou podlahu. A matka měla necky, kde pravidelně míchala hlínu s kravincem. Z toho udělala směsku, kterou jednou za týden tu hliněnou dláčku potřela a posypala plevami. To trochu zaschlo a ona starým hrnkem s dírkou ve dně dělala vodou po podlaze takové ozdobné osmičky. Nakonec ty plevy zametla. A to byl náš domov, tak jsme žili.

Otec byl tesař, matka v domácnosti a já jsem se sourozenci pomáhal na poli a při domácích pracích. Chodil jsem také koupat husy a musel umět zapráhnout krávy a odvézt hnůj, který jsem si sám naložil. Do patnácti let jsem se naučil kosit trávu. Hrozně nerad jsem ale zametal dvůr. Zato jsem rád chodil na trh do Brodu. Myslím,

že dvakrát jsem tam prodal králíka. A také máslo, které jsem tam donesl v navlhčených řepných listech. Prodalo se všechno.

A co lidová kultura? Jak jste ji v té době vnímal?

Za války vznikly v Brodě stolařské dílny, které vyráběly zmenšený dětský nábytek. Do mé školní kabely se vlezlo tak dvacet krabiček, do kterých byl rozložený. Tak jsem to přinesl domů, vybalil a po očištění smirkem jsme s matkou začali na ty dílce malovat ornamenty. Byl to dobrý příspěvek do domácnosti. Hotové se to pak vyváželo do Německa.

Právě z takových aktivit později vznikly dílny lidové výroby. Jinak se kultura tehdejší vesnice hodně opírala o nábožnost venkovanů. Kostel byl jediným místem, kde se lidé pravidelně scházeli. A vedle toho sem tam nějaký učitel zorganizoval divadlo. V Těšově byla aktivní také tělovýchovná jednota Orel, která cvičila v hospodském sále.

Foto Miroslav Potyka

Pak jste šel na vyučení tkalcovskému řemeslu do Šumperka. Odtud vás vítr zavál do Mnišku pod Brdy na řádové salesiánské gymnázium. To jste po likvidaci církevního školství dokončil v Uherském Brodě. Proč jste se pak rozhodl ke studiu folkloristiky?

Na brodském gymnáziu vznikl díky nadšení profesora Pavelčíka, který pocházel z Vlčnova, slovácký krúžek. Já se tam naučil tancovat, a pak jsem se s krúžkem dostal i na festival do Strážnice. Tehdy vznikaly Slovácké strojírny, kam nastoupili Věroslav Blahutka a Jan Miroslav Krist, odchovanci kyjovského slováckého krúžku. A když jsme na gymnáziu odmaturovali a chtěli se dál scházet, přišlo nám vhod, že tito dva založili folklorní soubor Olšava.

Inspirováni činností etnografky Zdenky Jelínkové pak někteří jeho členové začali zapisovat lidové písně. Jezdili třeba do Bystřice pod Lopeníkem nebo do Prakšic. To mě zaujalo, a tak jsem se rozhodl k univerzitnímu studiu etnografie. Do Uherského Brodu jsem se však stále vracel. Vedle toho jsem se svojí budoucí ženou, která studovala medicínu a pocházela z Lipova, navštěvoval i brněnský slovácký krúžek. Byl to náš společný zájem a vítaný odpočinek od běžného studia.

Jak studium etnografie tehdy probíhalo? Na co jste se při něm zaměřil?

Tehdy tam vyučoval pan profesor Antonín Václavík, rodák z Pozlovic u Luhačovic. Jeho přednášky byly velmi poutavé. Kládl důraz na přirozenost vnímání lidových tradic. Že to krásné a námi obdivované mělo základ v obyčejném životě prostých lidí. Pro mě bylo také podstatné zvolené téma diplomové práce – lidová kultura Moravských Kopic. To jsem chodil po Kopicích a spal ve škole na Vyškovci nebo na Hrozenkově. A toulal se po Žitkově.

V domácím zázemí, 2023 (Foto Petr Slinták)

Tam přitom byl úplně jiný způsob života než na Brodsku. Já jsem navštěvoval některé chalupy a vyptával se na různé věci. Přišel jsem do jednoho stavení, kde si hověly na kuchyňském stole slepice. Tetina je fěrtúškem shodila na zem, stůl posypala moukou a začala na něm rozvalovat těsto na koblížky. Ty mě pak nabídla. Každopádně oni byli velmi ochotní a já zjišťoval, co pěstují nebo používají za nástroje.

Tam jsem poprvé viděl pohanku. Hlavně jsem ovšem fotografoval chalupy. Na Vyškovci jsem takto dokumentoval opravu domu pana Škopíka. A také jeho sousedku, která si sama blátem spravovala omítku. I na Kopanicích si tehdy vytvořili národopisnou skupinu. S panem Škopíkem tam byl folklorně aktivní pan Lebánek z Vápenic, výrazný lidový vypravěč.

Padesátá léta byla doba folkloru nakloněná. Ovšem také doba kolektivizace zemědělství, která život na venkově výrazně proměnila. Jak na tento proces vzpomínáte?

My jsme na brodském gymnáziu měli i malý sbor. Jeho vedoucí nám navrhl, že bychom měli tehdejší družstevníky nějak podpořit. Ale jak? Měli jsme k dispozici amplián, který byl připevněný na střeše auta. S ním jsme zajeli k Nivnici na pole. Tam ženské okopávaly brambory a my jim chtěli k tomu zahrát. Sotva jsme to spustili, ženské zvedly nad hlavy motyky

Na vědeckém sympoziu, 2002
(Foto archiv Josefa Jančáře)

a utíkaly s nimi na nás. Tak to byl zážitek, který mě utvrdil v tom, že lidé tehdy hleděli hlavně na živobytí a nějaké takové divadlo jim nebylo po chuti.

V těch lidech přinucených ke kolektivizaci pocit křivdy dlouho zůstával. Ovšem u jejich dětí tomu už tak nebylo. V 60. letech si lidé na nový způsob života začali zvykat a v 70. letech vnímali i výrazné zlepšování materiálních podmínek. Stále si však drželi malé záhumenky a nějaká domácí zvířata. Nakonec ovšem i na vesnici převládá městský způsob života.

Dnes proto mohou být výsledky etnografického výzkumu nějakého předměstí či vesnice formálně velmi podobné. S tím rozdílem, že na vesnici si lidé mohou přilepšit malopěstitelstvím. Ovšem i to lidé postupně opouští. Mnoho záhumenek proto zarostlo. Lidé i na vesnici dnes mají velmi individuální zájmy. A zemědělství se hodně zmechanizovalo. To všeobecné sepětí venkovanů s půdou se vytratilo. Po návratu k ruční dřině nikdo netouží a ze zemědělství se stalo průmyslové velkopodnikání. Pokud jde o proměnu charakteru slováckých vesnic, tak tímto tématem jsem se zabýval například ve studii Korytná 1968, která vyšla v časopisu Index 69. Text jsem tehdy doplnil i názorovým obrazovým doprovodem.

V 60. letech jste se vyprofiloval jako úspěšný etnograf a stal jste se ředitelem Slováckého muzea. Přesto jste pak na pár let skončil jako zaměstnanec JZD Lipov...

Já jsem se po ukončení studia věnoval materiální lidové kultuře. Takže písničky a folklor šly v mé etnografické praxi stranou. V 60. letech jsem v Uherském Hradišti nejdřív pracoval v družstvu lidové umělecké výroby Slovač. Tam mi šlo o dokumentaci krojových materiálů a já jsem mohl objíždět výrobce využívající tradiční technologie. Ta práce mě bavila, a tak jsem s nabídkou nastoupit na místo ředitele Slováckého muzea trochu váhal.

Nakonec jsem do toho šel. Ve spolupráci s architektem Fuchsem jsem řešil dostavbu budovy muzea, inicioval jsem sbírkotvornou činnost, která probíhala za pomoci studentů etnografie, a také se mi podařilo uspořádat velkou výstavu lidové keramiky. Tuto jsem pak úspěšně nabídl do Jugoslávie. Spolupracovali jsme pak i s dalšími zeměmi východního bloku.

Přesto jsem byl po srpnu 1968 označen za nepřítele socialismu a musel jsem

Při etnografickém výzkumu, 50. léta
(Foto archiv Josefa Jančáře)

v muzeu skončit. Pak jsem nějakou dobu na smlouvy spolupracoval s brněnskými památkáři. Pomocnou ruku mi podal Slávek Volavý, ředitel strážnického ústavu lidové kultury. Nemohl jsem sice pracovat přímo tam, ale stal jsem se zaměstnancem JZD Lipov. Tam jsem měl na starost výrobu došků, které se používaly jako krytina při stavbě strážnického skanzenu. Na jeho přípravách a stavbě jsem se po pár letech mohl i odborně podílet. Po roce 1989 jsem pak uspěl v konkurzu na ředitele ústavu a inicioval jeho transformaci do Národního ústavu lidové kultury.

Jakou otázku jste si při etnografickém bádání nejčastěji kladl?

Zkoumal jsem proměny života na slovácké vesnici. Víte, lidé jednali velmi prakticky. Dnes se obdivujeme výšivkám a ornamentům, ale pro lidi bylo nejpodstatnější, jak uživí rodinu. A to mě především zajímalo. Dřív lidem kroje především sloužily. Dnes se z nich staly kostýmy. Mě ovšem zajímal ten méně pestrý každodenní život. A ten je na dnešní vesnici zcela jiný, než byl za časů mého mládí. Pro mě jako etnografa bylo a je důležité poznávat proces těchto proměn.

Petr Slinták

Pětidílný seriál vzpomínek etnografa Josefa Jančáře v rámci cyklu *Osudy je k poslechu* na webových stránkách ČRo Vltava nebo v aplikaci *MujRozhlas.cz*.

Zážitkové léto 2024

Kde tradice, příroda a tvořivost ožívají

Letos v létě ožily Bílé Karpaty sérií jedinečných akcí, které do regionu přilákaly jak místní, tak návštěvníky z celé republiky. Zážitkové léto, pořádané Společenstvím tvořivých lidí STVOL, ukázalo, jaké poklady se v tomto malebném koutě skrývají. Akce, která propojila přírodu, umění a tradiční řemesla, nadchla všechny, kdo hledají něco více než jen turistickou klasiku.

Stolístková zahrada (Foto archiv STVOL)

Návštěvníci měli možnost ponořit se do světa zážitků, které se jen tak někde nebudou. Program zahrnoval širokou škálu aktivit od exkurzí přes výlety, tvořivé workshopy až po poznávání zahrad a krajiny.

Zážitkové léto zahájila exkurze do **Stolístkové zahrady** manželů Prachařových na Žitkové. V zahradě s více než 350 keři růží historických a moderních odrůd si návštěvníci vychutnali nejen krásu a vůni květů, ale také chvíli zastavení a relaxa-

ce. Během prohlídky se vůně růžových esencí prolínala s tóny léčivých nástrojů. Hosté také mohli ochutnat růžové plátky využívané v kulinářství.

Zážitky však nekončily u květin a hudby. **Workshop v kovárně** v Suché Lozi pod vedením kováře Jakuba Uhlíře nabídl příležitost vyzkoušet si práci s kovem a pochopit, jak těžké, ale zároveň krásné je tradiční kovářské řemeslo. „Nikdy bych nevěřila, že se mi podaří vykovat něco vlastního, ale díky Jakobovi jsem si odnesla malý suvenýr a obrovský zážitek,“ říká účastnice workshopu.

Pro fanoušky přírodního stavitelství a udržitelného životního stylu byly připraveny na Lopeníku **kurzy permakultury** a **přípravy hliněných omítek** pod vedením odborníků Dana Grmely a Zity Zapadlové. Podělili se o zkušenosti z přestavby a zateplení staršího zděného domu pomocí přírodních materiálů a využití udržitelných technologií i z hospodaření na hektarovém pozemku. Na stavbě účastníci zjistili, že postavit takový dům je sice docela fyzická dřina, ale může to být i zábava.

Kdo chtěl hlouběji prozkoumat taje bylinek a využití léčivých rostlin, nemohl chybět na procházce po žitkovských loukách s místní **bylinkářkou** Kateřinou Černou, která má bohaté znalosti o místních bylinkách a jejich léčivých účincích.

Tanec nebo jógu pod širým nebem člověk jen tak nezaži-

je. Na Žitkové mohli zájemci tento prožitek absolvovat díky **Pohybové flow** Hany Němcové, Jany Tesařové a Mirky Ormisoové. Propojení technik lesní mysli, jógy a tance, spojení fyzického těla s okolní přírodou, vnímání vánku a slunce na těle a poslouchání ptačího zpěvu byly zárukou relaxace.

Lenka Hermannová ze Žitkové nabídla **komentovanou procházku**, kde mohli lidé ochutnat místní speciality, pochutnat se rozmanitými výhledy a dozvědět se více o současném životě na Kopanicích a historii této oblasti. Procházka byla zpestřena povídáním o „moci a síle vlastního těla“ a přínosech přírodní lékárny.

Další příležitost nabídla **rodinná firma Koldokol** ve Starém Hrozenkově, která vyrábí zdravé delikatesy – ručně vyráběné produkty z ovoce a bylin, např. ovocné

Ovocná školka Bojkovice – den otevřených dveří (Foto archiv STVOL)

a bylinné sirupy, džemy, nápoje a bylinné čajové směsi. Účastníci mohli nahlédnout do zákulisí výroby biolád a mnohé produkty i ochutnat.

Milovníky ovoce pak oslovil den otevřených dveří v **Ovocné školce** Radima Peška v Bojkovicích. Zájemci se zde dozvěděli, jak se pěstují ovocné stromky, a měli možnost poznat staré i nové odrůdy ovoce.

Umění povznášá člověka na duchu. Marek Gonda z Komni vybavil při procházce

Kovářství Jakuba Uhlíře (Foto archiv STVOL)

krajinou lidi jednoduchými nástroji a pomocí hudby nacházela skupina souznění s přírodou. Místní umělec a výrobce hu-

debních nástrojů předvedl, jak lze přírodu proměnit ve zvuk – a to vše s láskou a respektem k okolnímu světu.

Kdo stojí za Zážitkovým létem?

Myšlenka Zážitkového léta vykvetla ze setkání skupiny nadšených podnikavých tvůrců ze střední části Bílých Karpat, kteří se scházejí pod hlavičkou STVOL (Společenství TVOřivých Lidí). Ač každý podniká v jiném oboru, spojuje je láska k přírodě a tradicím a touha tvořit a být v partě podobně laděných duší.

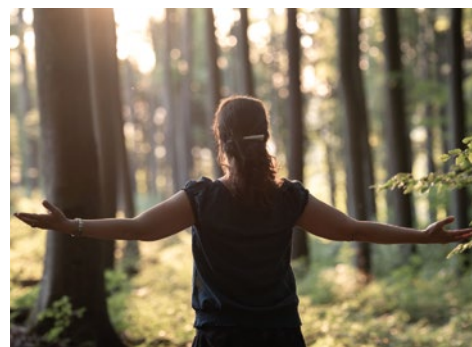
Rozhodli se veřejnosti ukázat krásu Bílých Karpat skrze spojení tradičních řemesel, umění, pohybu, hudby a přírody, které zdejší krajina nabízí.

V tomto, již druhém vydání Zážitkového léta, společná vize opět ožila. Akce nabízí bohaté zážitky nejen pro turisty, ale i pro místní obyvatele, kteří zde žijí a tvoří. Přijďte za námi nejen v létě, ale klidně i po celý rok.

V Luhačovicích si mohli zájemci vyzkoušet finskou metodu **Lesní mysl** s Janou Tesařovou. Tato metoda, která spojuje procházky lesem s jednoduchými cvičeními, posiluje imunitu a uvolňuje od stresu. Pro mnohé se stala nezapomenutelným zážitkem a způsobem, jak si nejen odpočinout, ale i nalézt nový vnitřní klid.

Zážitkové léto 2024 ukázalo, že Bílé Karpaty nejsou jen krásným přírodním koutem, ale také místem, kde se dějí zajímavé věci. Lidé, kteří zde žijí, tvoří, učí a sdílejí své dovednosti, přinášejí návštěvníkům autentické zážitky.

A co návštěvníci ocenili? Ptáme se Hany Němcové z Koldokol. "Lidem se hodně líbilo, že děláme něco společně, že jsme tady navzájem propojeni a podporujeme se. Ve světě, kde je hodně online spojení, je tato forma stále vzác-

Lesní mysl (Foto archiv STVOL)

nější. Když se totiž lidé setkávají, tak to většinou přináší radost a dobrou náladu. A toto, myslím, dokážeme Zážitkovým létem nabídnout i našim návštěvníkům."

Pokud hledáte příští léto něco opravdu výjimečného, Bílé Karpaty a jejich Zážitkové léto 2025 vás přivítají s otevřenou náručí. Nechte se unést krásou tohoto regionu a objevte, co vše nabízí.

Hana Machů
STVOL

Učíme se od malička

Houby ve školách a školkách

V roce 2023 obohatilo Vzdělávací a informační středisko (VIS) Bílé Karpaty svou nabídku o zcela nový výukový program zaměřený na mykologii. Tento inovativní program otevírá dveře do fascinujícího světa hub, plísní a lišejníků a přináší možnost, jak tento často opomíjený, ale nesmírně důležitý obor přiblížit dětem v mateřských školách a žákům základních škol.

Pedagogové si program rychle oblíbili, neboť výukové materiály pro mykologii jsou sporadické a vhodné pomůcky těžko dostupné. Program překvapuje svou pestrostí a interaktivní formou výuky, která

zaujme všechny věkové kategorie. Děti se učí rozpoznávat různé druhy hub, porozumět jejich stavbě a naučí se i zásady správného sbírání. Nechybí ani zkoumání plísní a lišejníků, což obohacuje jejich pohled na přírodu a její složitost. „Děti byly nadšené z možnosti vidět houby pod mikroskopem,“ říká učitelka z jedné základní školy v Uherském Hradišti.

Pomůcky

Zvláštní pozornost je věnována propojení teorie s praxí. Děti si mohou na vlastní oči prohlédnout skutečné houby, experimentovat s růstem kvasinek či plísní a ty nejmenší se pobaví při hře, kdy do košíků sbírají houby vyřezané z překližky. Starší žáci zase řeší otázky jedlosti a jedovatosti

hub, což jim pomáhá rozvíjet kritické myšlení a praktické dovednosti.

Výukové pomůcky zahrnují pracovní listy, lupy, mikroskopy, atlasy hub, pexeso a další interaktivní prvky. Nechybí ani originální pohádka *O čarodějném kruhu*, která malým dětem hravou formou přibližuje svět hub. Pedagogové oceňují především kvalitně zpracované materiály a názorné ukázky, které dělají výuku nejen poučnou, ale i zábavnou.

Program dostal název *Houby, plísně, lišejníky nejsou jen pro odborníky* a je výjimečný tím, jak poutavě dokáže propojit svět mykologie s běžným životem.

Informace a objednávky:

vis.bilekarpaty.cz, tel. 734 645 730,
email visbk@bilekarpaty.cz.

Na našich facebookových stránkách najdete další novinky a inspirace.

Petra Horáčková
VIS Bílé Karpaty

Plyšové houby (Foto archiv VIS Bílé Karpaty)

Dobrovolníci vyrábějí čaje

Každoročně jezdí do Bílých Karpat mládež z mnoha zemí Evropy i dalších, vzdálenějších koutů světa na prázdninový workcamp (pracovní tábor). Jde o mezinárodní dobrovolnický projekt pořádaný organizací INEX, během kterého mladí lidé společně pracují a tráví volný čas. Vznikají přitom nová přátelství, učí se cizímu jazyku, samostatnosti a vzájemné spolupráci a účastníci poznávají rozmanitost hostitelské země.

Účastníci workcampu 2024 (Foto archiv INEX)

Letos přicestovalo do Nové Lhoty na Hornácku jedenáct dívek z různých evropských zemí a jeden mladý muž z Peru. V poslední den jejich pobytu jsme mluvili s Belgičankou jménem Chloe a se Sárou z Francie o tom, jak se jim zde líbilo. Chloe si vybrala právě tento tábor, protože se chtěla dozvědět více o bylinkách a výrobě čajů a trávit čas v přírodě. Sára už

INEX-SDA (Sdružení dobrovolných aktivit) je nezisková organizace, která pořádá od roku 1991 mezinárodní dobrovolnické pobyty a posiluje tak vztahy a vzdělávání mezi kulturami. Díky členství v různých sítích nabízí až 2000 projektů v 70 zemích světa. Každé léto vykonávají obecně prospěšné práce pro neziskové organizace a obce stovky dobrovolníků.

Letos na území ČR probíhá 26 workcampů. Ten v Bílých Karpatech se zaměřuje na výrobu regionálních bylinných čajů a péči o zeleň. Po dobu workcampu je doprovázejí starosta obce Antonín Okénka se svou manželkou Janou Okénkovou. Během 14 dní mívají studenti zázemí v turistické ubytovně a Ekocentru Karpaty. Několik dní působí také na Salaši Travičná ve Tvarožné Lhotě.

něco o Bílých Karpatech věděla, a proto se sem přihlásila.

Program

Svého rozhodnutí holky nelitovaly. Od zahájení pobytu, kdy se při zážitkovém programu seznámily s výjimečností této krajiny, si prošly procesem výroby čajů od sběru bylin přes jejich strojní zpracování až po finální balení do krabic. Všechna práce ve výrobě jim šla hezky od ruky, jen je trochu zklamalo, že málo času trávily v te-

rénu. Příjemnou změnou pro studenty byla trocha řemeslné práce při výrobě zvýšených záhonů na školní zahradě, které poslouží k pěstování bylin.

Vedle povinností se ale během Hornáckých slavností seznámili i s tradiční hudbou a kroji, za což jsou vděční svým dvěma vedoucím, které měly na starost organizaci, tlumočení a péči o ně po celou dobu tábora. Obohacující byly i další body doprovodného programu, kdy účastníci podnikli výšlap na Velkou Javořinu a návštěvu strážnického skanzenu, pivovaru Velický Bombardák nebo nového Domu přírody Bílých Karpat. Kontakt se zemí zprostředkovalo také malování hliněnými pigmenty nebo tvůrčí vyžití v novolhotské přírodní zahradě. Nechyběla ani návštěva hospody, i když zahraniční dobrovolníci nebyli moc schopni s místními komunikovat. Nebo to bylo naopak?

Hodnocení

Dva týdny zde strávené byly celkově hodnoceny velmi pozitivně: „Deset bodů z desíti,“ řekla Chloe, a Francouzka s tímto názorem souhlasí. Jak by se dalo očekávat, ukazovaly přitom obecně na hezký kolektiv nebo krásnou krajinu. Po dalším dotazování však vyšly najevo i některé zajímavé konkrétnější postřehy.

Chloe si všimla: „Všude je zeleno a krajina, jako by nikdy neskončila. V Belgii je také zeleň, ale v mnohem menším měřítku. Líbí se mi, že tady máte tolik druhů květin a stromů, je to tu velmi pestré.“ Pro Sáru to byl především kontakt s lidmi, který v ní zůstane. „Ráda se setkávám s lidmi z jiných zemí a prostředí, a byli jsme skvělým kolektivem.“ Také ji bavilo setkávání s místními obyvateli. „Cítila jsem se mezi nimi jako vítaný host a lidé na nás byli zvědaví.“

Porovnání

Logicky si účastníci workcampu porovnali zdejší podmínky se svou vlastí. Co se například týká stravy, vyvolaly údiv makové buchty. Ve většině evropských zemí se mák totiž objevuje jedině jako posypka na slanečném pečivu. Sára také poznamenává: „V Česku nám při různých příležitostech nabízejí velmi silnou kořalku, která pálí v krku. A udivuje mě, kolik se zde pije piva...“ Francouzka si všimla i rozdílné architektury, konkrétně žlutých kostelů a také různě barevných domů. „Dávají vesnicím takový živý ráz.“ Silný dojem na ni dělaly nádherné západy slunce: „Nevím, jak je to možné, ale mně se ty zdejší zdály krásnější než kdekoli jinde.“

Jan W. Jongepier

Výroba čajů v Nové Lhotě (Foto archiv INEX)

Jak ožívá dům přírody

Než byl Dům přírody Bílých Karpat na jaře otevřen veřejnosti, narůstalo postupně v okruhu jeho provozovatele napětí. A to jak kolem slavnostního otevření, tak i následného provozu. Najde ho veřejnost místní i ze vzdálenějších míst? Zařadí školy prohlídku domu přírody do svého programu výletů? A co návštěvníci říknou na expozici?

Foto Jitka Říhová

Dosavadní čísla jsou celkem příznivá. Po otevření v polovině března, kdy si expozici o Bílých Karpatech prohlédlo okolo 600 lidí, se s ní do konce června seznámilo více než tři tisíce osob – kromě žáků asi 40 škol i mnoho rodin. Zavítali sem návštěvníci nejen z celého Jihomoravského či Zlínského kraje, ale i vzdálenějších míst.

Turisté

O letních prázdninách se profil zájemců zásadně změnil. Školní třídy pocho-pitelně odpadly, ale vynahrádily je některé skupiny z dětských táborů. Většinu letních návštěvníků však tvořily rodiny s dětmi, skupiny cyklistů a různí turisté. Za ty dva měsíce nás našlo téměř dva tisíce osob, které zde strávily alespoň jednu, některé však až tři hodiny. K tomuto poměrně velkému číslu určitě pomohl

zvětšený cestovní ruch, který v současnosti město Veselí nad Moravou zažívá díky rozvoji turistiky kolem Baťova kanálu. Namátkově jsme zjistili, že někteří návštěvníci přijeli nejen z Prahy, Šumavy nebo Slovenska, ale i z Itálie či Rakouska. Pro zahraniční hosty jsou texty na panelech přes QR kód k dispozici i v angličtině a v němčině.

Oblíbená místa

Způsob prohlížení expozice si každý vybírá podle sebe. Někteří si chtějí všechno objevovat sami, někdy však za technické pomoci průvodce. Jiní se nechtějí po expozici toulat a oceňují prohlídku komentovanou odborníkem. Pro různé věkové kategorie jsou k dispozici kvízové otázky, na které si děti i mladiství mohou odpovědět, za což dostanou sladkou odměnu. Skupiny také mají zájem o zhlédnutí filmu *Bílé Karpaty – Tajuplný svět* v 3D provedení.

Je zajímavé sledovat „úspěšnost“ jednotlivých oddílů a prvků. Podle míry nadšení a stráveného času u dětí jasně vyhrávají pohádková skryš a venkovní vodní prvek – model řeky Moravy. Kromě různých animací přitahují mladé a starší návštěvníky i komplexnější hry, například ta o lesním hospodaření nebo složitější hra o propojení nadzemí a podzemím.

Hojně navštěvován je také obchůdek v recepci, který nabízí široký sortiment

Nabídka domu přírody

POHLAĎ KRAJINU

Užovka • Karpatský oblouk • Endemity
Odkaz sekáčů • Zdraví z přírody

LES

Jak se žije ve světlém lese?
Jak hospodařit v bělokarpatském lese?
Prales • Mrtvý strom plný života
hra o lesním hospodaření

LOUKY

Bělokarpatské louky • Proč louky kosit?
Loukostrojek • Nerostou jen v tropech
Naše specializace • Pastviny • Prameniště

NADZEMÍ A PODZEMÍ

Nadzemí - Podzemí • Makrofauna
Mezofauna • Mikroedafon
hra o propojení nadzemí a podzemí

RELAX ZÓNA

Tipy na výlety • Ahoj, jsem pastevec!
Ahoj, jsem sadařka!

VODA V KRAJINĚ

Bobr inženýr • Meandry • Tůně
Boj o rozvodí

PŘÍRODNÍ ZAHRADA

hmyzí hotel • kompostér • broukoviště
bylinkový záhon • květnatá louka

OSTATNÍ

Pohádková skryš • středověké hradby
dubové klády se zvukovody
model řeky Moravy

zboží – kromě regionálních ovocných a mléčných výrobků i plyšová zvířátka, kožené výrobky, ptáčí budky a krmítka, knihy a brožury s přírodní tematikou a drobné předměty, jako jsou hrníčky, propisky a jiné suvenýry. Turisté zde mohou dostat i turistickou známku, vizitku a nálepku, dále pak razítko domu přírody do návštěvnických pasů.

Školáci při komentované prohlídce expozice
(Foto Jan W. Jongepier)

Příměstský tábor Karpatáček (Foto Martin Hrbáč)

Recepce s občůdkem (Foto Jitka Řihov)

Hodnocení

Podle ústních reakcí i zápisů v nvštvnick knize chvl dospl především celkov modern a vkusn proveden expozice a skutečnost, že pritom bylo hodně myšleno na dt. Opakovan rikaj, že se s ničím podobnm ještě nesetkali a že náš dům prrody budou doporučovat pr-

nch aktivit pro mlad a starší. Pednškov sl se uŹ naplnil radou přednášek, setkání a seminrů regionálního i celostátního charakteru, jako naprklad setkání prvůdců a informačních center v CHKO Bílé Karpaty, komentovan prohlídka pro členy SdruŹen pro interpretaci místního dědictví ČR nebo vyroč-

buznm, kamarádům a kolegům. Nezdka se nvštvnick vracejí. Nkter prijdou znovu bez dt, aby si expozici mohli prohlédnout v klidu, jin se naopak vracejí s dtmi nebo vnoučaty.

Aktivity

Dm prrody není jen expozicí, ale především nvštvnickm informačním střediskem. Chce také být mstem prrodovdnch aktivit pro mlad a starší.

ni shromdn Pozemkových spolků. V dubnu zde proběhl na téma regionálních semenných sms i čtyrdenn mezinárodní workshop.

O letních pazdninch dm prrody slouŹil dva týdny jako základna pro prmstsk tábor na téma *Karpatček strážcem lesa*. V zr se rozjel i prrodovdn krouŹek Karpatček, zatím pro dítě od 3 do 5 let. Hledme ještě vedoucí krouŹk pro starší dt.

Dm prrody Bílých Karpat byl také východiskem pro řadu vycházek do prrody zaměřených na orchideje a invazní rostliny, ptáky, motýly, brouky, vodn bezobratl či houby. Na zimu se plánuje vycházka za bobry.

Podrobnější informace najdete na www.dumprirody.cz/bilekarpaty nebo www.csop.bilekarpaty.cz, aktuln informace i na Facebooku – Dm prrody Bílých Karpat.

Kolektiv Domu prrody Bílých Karpat

Prázdniny s Brontosaurom na Źtkov

JiŹ tradičn se začátkem srpna letos konal tábor pro rodiče s dtmi Základního článku Hnutí Brontosaurus Oldomš v kopaničrsk obci Źtkov, v místní části Hutiska. Rodiny z celé České republiky proŹily týden ve stanech bez civilizačních vymoŹenost: elektriky, tekoucí vody a signálu mobilních operátorů.

Foto Hana Svatošov

Dospl dopoledne pomáhali s obnovou sadu a luk, dt měly zatím pipraven hry v okolí tábora. Odpoledne všichni společn poznávali okolí tábora a typick místní řemesla. Naplňovaly se tak cíle Hnutí Brontosaurus: propojit dobrovolnickou prci se vzděláváním uastnků a zároveň jim nabídnout zajmav zžitkov program.

Cílem spolku ZČ HB Oldomš je obnova původního belokarpatskho ovoc-

nho sadu s druhov pestrými loukami a uchování a rozvjen starých řemesel. Zájemců z řad dobrovolníků se během týdne naučli kosit klasickou kosou. Nkter jiŹ měli natrenovno z minulých ročníků tábora – na loukách je jiŹ vidět výsledky péče v minulých letech: expanzivn třtina z luk pomalu mz a je nahrazována pestrm kvetoucím porostem. Z posečen shraban trávy na vhodnm mst se vybuodovalo velk stanoviště pro plazy, v mst se hojně vyskytují uŹovky stromov.

Další uastnci pečovali o stromky, vypleli je a opravili kotven a oplocení. V poslednch třech letech bylo do starého sadu dosazeno 80 kusů nových stromků, aby postupně nahradily doŹvajc dřeviny. Jedná se o jablon, hrušn, ořešáky, slivon, jeřáby, dřiny a třešn v původních belokarpatskch odrůdách. Na jarn dobrovolnick akci se na nich zájemců učí

pod vedenm zkušených sadařů provádět vchovn řezy.

Pod vedenm předsedy spolku Zdeňka Bendy si dítě i dospl vyzkoušeli prmo v táboře prci s kovrskou vhnn a kování na kovadlině. KaŹd si ukoval alespoň hřebík. Jedno odpoledne tábor navštívila EvŹenie Hillerov ze Starého Hrozenkova. Připravila si pro uastnky povídání o historii Moravských Kopanic a jejich krojích, zájemců se naučli vyšt několik zkladnch vzorů. Skupina si také prohldla provoz sklárny Glass LB ve Strn, včetn moŹnosti vyzkoušet si vyfukování skla.

Pro mnoh uastnky bylo zážitkem i samotn táboření na louce v úzkém se pt s prrodou. Pr kaŹdodennm zajištění tábora si uvědomili, jak jejich Źivot ovlivňují modern technologie a kolik jim ušetr času. Dt vydrŹely trávit hodiny hranm v potůčku a veče se všichni sešli u táborového ohně.

**Hana Svatošov
Neratov**

Hana Svatošov (*1974) je organizátorkou a dobrovolnicí Hnutí Brontosaurus.

Ščůrnica roste dál

Letos už je to dvacet let, co v kopcích nad Valašskými Klobouky začala vznikat lesní rezervace Českého svazu ochránců přírody jménem Ščůrnica. Ohlédneme se malinko za historii a podíváme se, co je zde nového.

Na jaře roku 2003 se Pozemkový spolek Kosenka dozvěděl, že pěkný jedlobukový les vedle přírodní rezervace Ploščiny má být vykácen, protože majitelka nutně potřebovala peníze. Spolek se rozhodl les zachránit a jedinou možností bylo ho vykoupit. Shodou okolností ve stejné době rozjžděl Český svaz ochránců přírody (ČSOP) kampaň a veřejnou sbírku *Místo pro přírodu* s cílem vykupovat přírodní lokality a trvale o ně pečovat. Spojily se síly, zahájila se sbírka a koncem ledna 2004 byla podepsána kupní smlouva na 4,2 hektaru lesa.

V následujících letech proběhly další výkupy do (spolu)vlastnictví ČSOP a území Ščůrnice se roztáhlo z původního hřebene Ploščin na sousední hřeben Černé hory a do údolí Kolšova a nyní dosahuje 35 hektarů. Přitom nejde pouze o zachování starého lesního porostu jako takového, ale – jak to vidí iniciátor projektu ZO ČSOP Kosenka – i o to, aby člověk už dále do jeho vývoje nezasahoval a respektoval les jako svobodnou bytost.

Připojují se obce

V posledních letech se celý projekt posunul zase o několik mil dál. Zcela přelomovou událostí je, že se k myšlence Ščůrnice připojily i některé obce. Obec Poteče na začátku to-

hoto roku s ČSOP podepsala *Dohodu o spolupráci na zachování přírodě blízkých lesů*, ve které se zavazuje, že ponechá lesní společenstva na pozemcích navazujících na pozemky ČSOP samovolnému vývoji. To znamená, že se zde zdrží jakýchkoli lesnických zásahů s výjimkou ochrany zmlazení před nadměrnými stavy zvěře a eliminace kalamitních škůdců.

Město Valašské Klobouky navrhlo na základě dohody s ČSOP převést část lesa vhodnou k přiřazení ke Ščůrnici do kategorie lesa zvláštního určení. Krajský úřad Zlín tento návrh v září přijal.

A o jak velké plochy vlastně jde? V případě Poteče o něco málo přes 9 hektarů (zahrnujících i studánku Ščůrnica, která dala lokalitě jméno), v případě Valašských Klobouků o 4,5 hektaru.

Nová Ščůrnica

Další zajímavá událost se stala před čtyřmi lety, kdy se naskytl možnost koupit 4,5 hektaru lesa na návrší zvaném Polom v přímé návaznosti na Ščůrnici. Jednalo se však o asi čtyřicetiletou stejnověkovou smrkovou monokulturu – porost špatný nejen z pohledu biologického, ale i lesnického. Kdysi zde byly orchidejové louky, ale z těch už mezi smrky nezbylo vůbec nic, a snažit se o jejich obnovu nedávalo příliš smysl. Naopak využít ho pro další rozšíření Ščůrnice smysl dává. A tak byly pozemky vykoupěny s cílem převést tuto lokalitu, pracovní nazvanou Nová Ščůrnica, na přírodě blízký lesní porost a ten poté ponechat přirozenému vývoji, stejně jako je tomu na severněji ležící Ščůrnici.

Již na podzim roku 2021 byla hustá smrčina prokácena a bylo uvolněno ně-

kolik prastarých listnatých stromů. Vytvořené světliny byly následujícího roku osázeny převážně duby, buky a jedlemi s příměsí třešně. Tyto plochy byly oploceny proti zvěři. Práce byla financována z Programu péče o krajinu a částečně z prodeje vyřezaného smrkového dřeva. V současné době probíhá pouze obžínání, oslápávání sazenic a opravy poškozených oplocenek. Za 5–10 let by měl proběhnout podobný zásah v dalších pásech smrčiny. A pak už by měl být i zdejší les dostatečně stabilní a různorodý, aby ho bylo možno svěřit do péče Přírodě.

Když všechno sečteme, jsme s komplexem Ščůrnice na 53 hektarech. To už je velmi pěkná výměra.

Přírodní hodnoty

Je jasné, že takovýto rozsáhlý druhově i věkově rozrůzněný lesní komplex s množstvím mrtvého dřeva musí být bohatý i na rostliny, živočichy a houby. Dříve jsme však o biodiverzitě Ščůrnice věděli jen něco málo z náhodných pozorování. Loňské inventarizační průzkumy, financované z programu ČSOP *Ochrana biodiverzity*, byly proto více než vítány a přinesly řadu zajímavých a potěšujících zjištění.

Jiří Štásek, který na Ščůrnici zkoumal houby, zdokumentoval během jedné sezony více než 200 druhů, z toho 11 druhů uvedených v červeném seznamu. Entomolog Ondřej Konvička se zde zaměřil na saproxylické (na mrtvé dřevo vázané) brouky a našel celkem 290 druhů, z toho 52 v ČR ohrožených. Tato čísla jsou velmi vysoká a lze konstatovat, jak Konvička píše, „že je jen velmi málo podobných míst, kde by na tak malé ploše bylo koncentrováno tak velké množství druhů významných z hlediska ochrany přírody.“

Vše, co se na Ščůrnici podařilo, by nebylo možné bez stovek dárců veřejné sbírky *Místo pro přírodu*, ale ani bez bývalých vlastníků, kteří byli ochotni své pozemky prodat a umožnit tak lesu svobodně žít, a mnoha dalších lidí, kteří Ščůrnici nejrůznějšími způsoby podporují.

Jan Moravec
Praha

Ing. Jan Moravec (*1969) je koordinátorem kampaně *Místo pro přírodu Českého svazu ochránců přírody*.

Studánka Ščůrnica dala celé lokalitě jméno. (Foto Jan Moravec)

Vzpomínáme

Počátky správ CHKO Bílé i Biele Karpaty jsou úzce spjaty se jmény několika tehdejších zaměstnanců. Zatímco zoolog Pavel Deván nás opustil již před patnácti lety a letos by se dožil 70 let, životní cesta Milana Králíčka i Jaroslava Hrabce se ukončila v tomto roce.

Za doc. Ing. Milanem Králíčkem, CSc. (10. 7. 1935 – 8. 8. 2024)

„Óóó, pane kolego, no to je objev!“ vykřikl nadšeně Milan, když jsem mu kolem roku 1975 ukázal čerstvou moravskou nesytku štíhlou (*Chamaesphecia astatiformis*). Od té doby jsme se pravidelně navštěvovali doma i při terénních exkurzích. Naše vzrušující debaty nejen o motýlech při dobrém vínečku často končily hluboce po půlnoci. Ve stejném duchu probíhala moje poslední návštěva u Milana a jeho milé manželky Olgy letos v dubnu.

V prvním čísle tohoto časopisu vyšel poutavý rozhovor *Ze života entomologa*, kde se Milan vyznal ze své niterné vášně pro motýly a pro ochranu přírody. Bohužel jeho životní pouť se navždy uzavřela ve věku 89 let.

Milan Králíček patřil k nejvýznamnějším entomologům a ochráncům přírody České republiky. Měl velkou zásluhu na přípravě vyhlášení Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty, kde byl prvním vedoucím její správy.

Dlouhá léta působil jako docent na Mendelově univerzitě v Brně, kde přednášel entomologii a vedl diplomanty. Svým charizmatem, znalostmi a strhující schopností přednášet dokázal plně zaujmout i ty posluchače, kteří do té doby nejevili o entomologii a přírodu žádný zájem. Do posledních chvil svého života vedl sérii nesmírně zajímavých přednášek pro Univerzitu třetího věku a pro veřejnost, od níž se vždy dočkal bouřlivého potlesku a spousty dotazů. Byl rovněž velmi činný publikačně, a to jak množstvím původních vědeckých pra-

cí, tak zejména čtivě psaných popularizačních článků.

Kromě entomologie a zoologie měl vynikající znalosti z botaniky a dalších oborů přírodních věd – chemie, geologie, paleontologie, fyziky. Mohl klidně přednášet i meteorologii. Byl velmi sečtělý, měl encyklopedické znalosti děl starých i současných autorů prózy a poezie, které dokázal citovat i kriticky hodnotit. Zajímalo ho výtvarné umění, folklor a byl vyznavačem amerického rock and rollu.

Rozhodně nebyl žádný sebestředný pakosta, měl rád společnost, kterou dokázal vytříbeným humorem zaujmout a bavit. Nezištně pomáhal a radil lidem v nesnázích a nekompromisně bez ohledu na svoji pozici se zastával proti nespravedlivosti.

Milan byl nesmírně pracovitý a houževnatý, veškerou svoji činnost prováděl s obrovským nasazením. Společně se svojí manželkou rukou společnou 70 let intenzivně studovali motýlí faunu Česka a Slovenska a vybudovali kompendiální sbírku motýlů, která se spous-

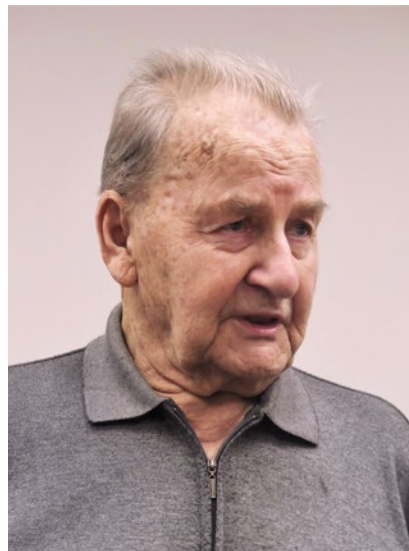

Foto Jan W. Jongepier

tu typů a prvnálězů má obrovskou vědeckou hodnotu.

Milane, zůstaneš navždy v srdcích a vzpomínkách lidí, kteří měli možnost Tě poznat. Těší mne, že jsem s Tebou prožil mnoho debat a radostných chvil a že jsem byl Tvým přítelem.

Jan Uříčář
Kyjov

Ing. Jaroslav Hrabec (20. 10. 1956 – 24. 9. 2024)

Foto Petr Pavelčík

V září letošního roku zemřel ve věku nedožitých 68 let dlouholetý ochránce přírody Ing. Jaroslav Hrabec, rodák z Uherského Hradiště. Na poli ochrany přírody začal pracovat koncem 70. let, kdy nastoupil jako terénní pracov-

ník na nově zřízenou Správu chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty v Luhačovicích. Zde Jaroslav působil ve funkci odborného pracovníka do svých 30 let, kdy nastoupil do funkce inspektora ochrany přírody na odboru kultury ONV v Uh. Hradišti. Po změně režimu se stal vedoucím odboru životního prostředí Okresního úřadu v Uh. Hradišti a od roku 2003 vedoucím oddělení ochrany přírody odboru životního prostředí a zemědělství Krajského úřadu Zlínského kraje, kterým byl až do svého odchodu do důchodu.

Jako vedoucí byl vždy ochotný pomoci a ve všem poradit, za své podřízené se dokázal postavit. Měl mimořádně lidský přístup k novým a nezkušeným podřízeným, se kterými jednal jako se sobě rovnými. Přesto měl tak velkou přirozenou autoritu, že si jeho důvěru nikdo nedovolil zklamat.

Kromě své rodiny, která pro něj byla vždy na prvním místě, byla jistě ochrana přírody pro

Jaroslava skutečným celoživotním posláním. Jeho pomoc a zkušenosti byly zásadní při organizování prvních dobrovolnických pracovních táborů Hnutí Brontosaurus nebo při záchraně všivce statného na Porázkách. Jako člen Orchidea klubu se podílel na rozsáhlém mapování vstavačovitých v 80. a první polovině 90. let. Byl aktivní také ve Skautu. Nesmíme zapomenout ani na jeho publikační činnost – kromě odborných článků zpracoval přírodovědné kapitoly do různých vlastivědných knih nebo publikací vydávaných Zlínským krajem.

K nesmírnému zármutku jeho rodiny, blízkých přátel a široké skautské a ochránářské veřejnosti tak jeho šibalský úsměv, smysl pro humor a vždy dobrá nálada zůstanou natrvalo už jen v našich vzpomínkách.

Čest jeho památce!

Petr Pavelčík
Vlčnov

Pavel Deván

V roku 2024 o čosi viac ako inokedy spomíname na Pavla Devána, ktorý nás opustil pred pätnástimi rokmi vo veku iba päťdesiatich štyroch rokov. Zároveň si pripomíname sedemdesiat rokov od jeho narodenia v septembri 1954.

Prírodovedec

RNDr. Pavel Deván, CSc., bol nesmierne všestranný prírodovedec pôvodom z Myjavy, ktorý celý život venoval ochrane prírody Bielych Karpát a stredného Považia. Vyštudoval zoológiu na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, kde v roku 1979 úspešne obhájil diplomovú prácu zameranú na podenky (jepice).

Pôvodne sa mal venovať nálevníkom. Práca s nálevníkmi však veľmi namáha zrak, a keďže mu od detstva chýbalo jedno oko, musel si vybrať niečo väčšie. Boli to podenky, ktoré študoval v Tatrách v povodí rieky Belá, v rodnom kraji na rieke Myjave i po celom Slovensku. Publikoval mnoho odborných prác i popularizačných článkov, spracoval aj červený zoznam podeniek Slovenska a zaznamenal jedenásť nových druhov pre faunu Slovenska.

Okrem hydrobiológie ho zaujímala aj entomológia, najmä blanokrídlovce, mravce a motýle, výborne sa vyznal v botanike. Pri terénnej práci zozbieral množstvo vzoriek bezstavovcov, ktoré trpezlivo triedil, určoval a zaznamenával do databáz ochrany prírody. Bol v čulom kontakte so zoológmi na Slovensku i v Českej republike a snažil sa ich zaangažovať do inventarizačných výskumov chránených území. Svoje nálezy a zistenia neúnavne uverejňoval v odborných periodikách. Jeho meno ostane navždy zapísané aj v mene podenky *Massartella devani* z venezuelskej stolovej hory Roraima, ktorú objavil a popísal jeho žiak a priateľ doc. RNDr. Tomáš Derka, PhD., v roku 2002.

Ochranár

Od skončenia univerzity až do konca života pracoval v štátnej ochrane prírody, najskôr na pracovisku v Trenčíne a od roku 1987 na Správe CHKO Biele Karpaty v Nemšovej. Pred akademickou kariérou dal prednosť praktickej ochrane prírody a sám hovoril, že pre prírodu je užitočnejší ako ochranár, nie ako vedec. Začínal v pionierskych rokoch ochrany prírody v regióne, keď bolo treba vybudo-

vať sieť chránených území a brániť cenné lokality pred intenzívnym poľnohospodárstvom. Vďaka jeho úsiliu bolo vyhlásených niekoľko desiatok chránených území v bývalom okrese Trenčín. Ako spomína dlhoročný kolega Jozef Májsky, Pavel s typickou kopaničiarskou tvrdohlavosťou bojoval proti zámerom meliorácií, regulácií potokov či ničeniu medzi so stromami.

Keď prišiel pracovať na Správu Chránenej krajiny Biele Karpaty, začal so systematickým prieskumom územia. S papierovými kópiami parcelných máp pešo obchádzali s kolegyňou lesníčkou všetky lúky a pasienky v CHKO a zaznamenávali výskyt vzácnych druhov rastlín a živočíchov či vzácne biotopy. Legendárne evidenčné karty z tohto mapovania sú dodnes zdrojom cenného poznania. Takisto postupoval pri úprave hranice CHKO, ktorú tiež obišli spoločne, presúvajúc sa verejnou dopravou alebo pešo.

Tiež sa podieľal na navrhovaní sústavy území európskeho významu Natura 2000. Jeho názor bol kolegami vždy rešpektovaný, dodnes si pri posudzovaní stavu prírody alebo zásahov do prírody zvyknú položiť otázku: „Čo by na to povedal Paľo?“

Gazda

Pavel vždy bol srdcom kopaničiar, ktorý rozumel, aké dôležité je pre prírodu a krajinu Bielych Karpát tradičné obhospodarovanie. Keď nastal útlm intenzívneho socialistického poľnohospodárstva, rýchlo pochopil, že najväčším nepriate-

lom lúčnych lokalít je ich zarastanie. Postavil sa k tomu prakticky tak, že vzal do rúk kosu či krovinoz, kosil a nabádal ostatných kolegov, aby sa pridali. Jeho zásluhou vznikol na Správe CHKO tím, ktorý sa už viac ako tridsať rokov venuje ochrane ochranskému manažmentu.

Dokázal doslova infikovať ľudí okolo seba zánietením pre ochranársku prácu. Založil neziskovú organizáciu Karpatské ochranské združenie altruistov (KOZA), s ktorým organizoval letné ochranské tábory a víkendové brigády či zháňal peniaze na nové kosačky a krovinoz. Účastníkov táborov budil skoro ráno, učil ich, ako správne kosiť, vo chvíľach oddychu rozprával o ekológii. Alebo mlčal a starostlivo nakúval kosu.

Keď sa ho pýtali, čo bude so združením v budúcnosti, kto bude robiť všetku tú prácu, odpovedal: „Naše deti.“ V jeho prípade sa to splnilo do bodky. Obaja synovia i dcéra sa venujú biológii, najmladší Peter, hoci ešte študuje na univerzite, už organizuje brigády KOZA a tiež kurzy poznávania prírody pre žiakov základných škôl.

Katarína Ďurčeková

Pri odbere vzoriek v teréne
(Foto archív Správy CHKO Biele Karpaty)

Vacovy lúčky

Vacovy lúčky, v řeči členů skautského oddílu Skalní orli Hadí lúky, jsou pomyslnou branou na Vančeňákovy Láze jihovýchodně od obce Návojná. „Hadí“ asi proto, že se tu vyskytovali hadi. Já jsem tam sice nikdy žádného hada neviděl, ale kdoví? Možná, že se některý skrýval v torzu staré hrušky, jejíž ohořelý kmen po celá dlouhá léta odpovídal ve hrázi.

Umístování cedule, 6. června 1987
(Foto Vojtěch Káňa)

Tato hruška byla jedním z cílů, kam mířil své nedělní vycházky strýc Josef Káňa zvaný Šedý vlk. Nejednou přišel pouze sem, dál na Láze či na Zimec nepokračoval, vykouřil si tu svou cigaretu, se zájmem prozkoumal okolní pestrou květenu a šel domů. Vyprávěl nám, že do dutiny hrušky kdysi dávno spadla babičce oselka (brousek na kosu) a našla ji až po několika letech...

Poprvé jsem Hadí lúky a hrušku zaregistroval v roce 1977, kdy jsme, coby členové klubu Tygři, hledali zprávy, které nám ukrýval Šedý vlk a měly nás přivést k pokladu. Právě jedna z nich byla ukrytá v hrušce na Hadích lúkách. Nevěděli jsme, kde to je, a tak jsme se ptali našeho tatínka. Ten nás uvedl v omyl a poslal nás směrem k Tarandové. Tam jsme samozřejmě nic nenašli. Když jsme nakonec úspěšně dosáhli cíle, stala se hruška na Hadích lúkách, vedle studánky na Lázech (Jelení zřídlo) a Měsíčního údolí (Zimec), i pro mě oblíbeným místem, kam jsem se rád vracel.

Bohatá květena

Šedý vlk v době, kdy se vytipovávaly vhodné lokality pro vyhlášení maloplošných chráněných území v rámci CHKO Bílé Karpaty, usiloval o to, aby jedním z nich byly právě zmiňované Vacovy lúčky. Vodil sem různé botaniky (mimo jiné RNDr. Vladimíra Růžičku z Brna) a dokazoval, že skladba a pestrost květeny zde stojí za ochranu a zvláštní péči. Také nás inspiroval k tomu, abychom si udělali ze zdejších běžných květin herbář, zatímco já jsem se ty nejzvácnější kousky snažil zdokumentovat pomocí fotoaparátu. A vskutku bylo co fotit.

Vedle v té době rozšířených květin, jaké jsou prvosenka jarní, plicník lékařský, fialky, pryskyřníky, ocún, mochna sedmilitá, rozrazil rezekvítek, bělozářka, zvonek klubkatý, zvonek broskvolistý, hvozdík kartouzek, podběl, kopretina, zvonek luční nebo orlíček obecný, to bylo několik druhů vstavačů – orchidejí (pětiprstka žezulník, vstavač májový, vstavač bezový, hlavinka horská, vemeník dvoulistý) a dále lilie zlatohlavá, mečík střečovitý, kosatec trávovitý, dokonce i pastarček dlouholistý moravský a všivec statný, které tu byly ovšem uměle vysázeny, bohužel bez úspěchu. Tatínkovi se jejich pěstování ze semíněk přinesených pracovníky CHKO ve skleníku dařilo, ale po přesazení do volné přírody rostlinky neobstály.

Značení

V jednu dobu bylo vyhlášení maloplošných chráněných území již na spadnutí, a tak jsme šli nadšeně Vacovy lúčky označit cedulí s nápisem „Chráněné území – Státní ochrana přírody ČSR“. Bohužel na mapy se lúčky nakonec nedostaly, cedule zmizela a po Sametové revoluci začaly lúčky zarůstat náletem.

A hruška? Její torzo již také nenávratně zmizelo a mně zůstal na památku pouze desátek růžence vyřezaný z její suché větvičky, po vzoru Šedého vlka.

Současnost

Dosti bylo vzpomínek. Je květen 2018. Sedám do auta a vydávám se směrem na Nedašov. Zánovní asfaltový koberec mě dovede až pod Jásenec. Dál pokračuji pěšky přes louky zvané Široké a stoupám do prudkého kopce s názvem Pachulová. Její okolí pomalu zarůstá náletovými či uměle vysázenými dřevinami. Samotné Široké je zalúčené a místo kukuřice a obilí se přede mnou nachází nekonečný lán kopretin rostoucích v půdě udusané koly traktorů, která má charakter nepropustné střešní krytiny.

Po ujištění, že hovězí dobytek se spokojeně popásá v uctivé vzdálenosti, pokračuji elektrický ohradník a ocitám se v místech, která byla živoucím herbářem pestré bělokarpatské květeny. Procházím se sem a tam a marně hledám květiny, které byly nedílnou součástí tohoto zvláště terénu. Hovězí dobytek všechno „pečlivě“ podupal a spásal. Jedinou ozdobou zelené monokultury je do dále zářící exemplář modrého orlíčku obecného.

Vojtěch Káňa
Návojná

Ing. Vojtěch Káňa (*1964) prožil mládí na Závřší v Návojně. Živí se celý život strojařinou. Zajímá se o historii, zvláště rodného kraje. Kronikař, píše a toulá se po rodném kraji a okolí.

Ohořelé torzo spadlé hrušky na Hadích lúkách, 23. ledna 1983 (Foto Vojtěch Káňa)

Evangelický toleranční kostel v Javorníku

Až budete projíždět Javorníkem na Horňácku, nesmíte přehlédnout nejstarší stavbu v obci: starobylostou zvonici (r. 1733) u hlavní silnice, kousek od autobusové zastávky. Po asi 400 metrech směrem do Filipovského údolí dojdete ke kostelu z r. 1783, který patří farnímu sboru Českobratrské církve evangelické.

Javornický kostel (Foto Luděk Mikáč)

Historie

Počátky evangelické církve v Javorníku sahají až do 15. století. S jistotou víme pouze to, že zde (i v sousední Velké nad Veličkou) působil sbor českých bratří, tzv. Jednota bratrská, která měla modlitebnu v místě dnešní autobusové zastávky.

Po bitvě na Bílé hoře (1620) dochází k nucenému převádění Českých zemí, do té doby převážně protestantských, na víru katolickou. Na Horňácku násilné rekatolizaci nejvíce odolával Javorník spolu s nedalekou Hrubou Vrbkou. Jistě k tomu přispěla blízkost uherské hranice a možnost tajně docházet na bohoslužby do Uher (dnešního západního Slovenska) do tzv. artikulárních kostelů, odkud si javorničtí přinášeli i nápěvy evangelických písní.

V Javorníku konali tajná shromáždění v horách, sušárnách, ve sklepech, také v Minaříkově mlýně za dnešním kostelem. Někdy sem i tajně přicházeli kazatelé z Uher.

Po vydání Tolerančního patentu v roce 1781 už evangelíci mohli svou víru svobodně vyznávat a scházet se k bohoslužbám, nejdříve ve stodolách a domech,

směry protestantských hnutí: církev reformovanou (helvétskou) a luterskou. Javorničtí se přihlásili k reformované, evangelíci v nedaleké Hrubé Vrbce zvolili luterskou. V prosinci 1918 byly oba směry spojeny a vznikla Českobratrská církev evangelická.

Kostel, varhany

Kostel byl postaven podle pravidel stanovených v tolerančním patentu: „Nařizujeme výslovně, aby... taková modlitebna neměla žádného zvonění, žádných zvonů, věží, ani veřejného vchodu z ulice, jenž by chrám představoval.“ Dodnes stojí téměř v původní vnější podobě (proto bývá označován jako toleranční kostel), jen malinká okna byla po požáru r. 1851 zvětšena. Rovněž tvar stropu byl po-

změněn, byl přidán dnešní hlavní vchod a pavlače.

Původní interiér odpovídal strohé reformované (helvétské) tradici: holé bílé zdi bez jakékoliv výzdoby, uprostřed kostela stůl Páně s bílým ubrusem a na něm Bible. A nad stolem Páně kazatelna. Nic víc. Až v roce 1909 byly, ve spolupráci faráře Stehlíka a architekta Pelanta, místo obyčejných oken instalovány barevné vitráže a na stěnách namalovány žluté ornamenty – obojí ve stylu javornických výšivek. Zvláštností javornického kostela je i umístění stolu Páně a kazatelny uprostřed kostela.

Varhany byly v kostele instalovány v závěru roku 1881. Na objednávku sboru je vyrobil slovenský varhanář Martin Šaško z Brezové pod Bradlom, jehož dceru měl tehdejší javornický farář Karel Molnár za manželku. Varhany původně poháněl pomocník šlapáním měchů, až v roce 1949 k nim byl pořízen elektrický ventilátor.

Sbor také vlastní budovu fary (1949), sborový dům (1909) a zvonici v místě starého hřbitova, který byl zrušen v 70. letech minulého století. Dnes je zde parčík s některými dochovanými náhrobními kameny. Původní zvon byl ulit v roce 1694 ve Vídni, později však pukl, a tak byl r. 1879 přelit ve městě Wiener Neustadt u Vídně.

Kancionál

Prakticky v každé nábožensky aktivní rodině v Javorníku najdeme vedle biblí v nových i starých vydáních také různé zpěvníky. Kromě těch nejnovějších (z let 1979 a 2021) je to především tzv. Elsnerův kancionál (přes 900 stran) v různých

Interiér kostela (Foto Luděk Mikáč)

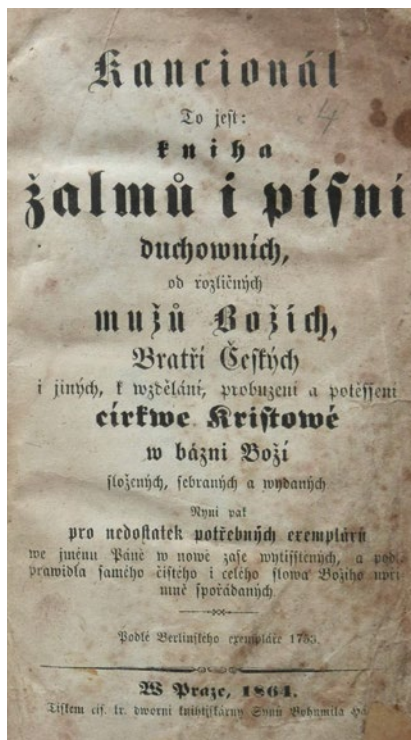
ných vydáních. Některá jsou tištěna starým, novogotickým písmem švabachem, novější vydání jsou v latině. Roku 1753 jej vydal Jan Theofil Elsner, kazatel a biskup reformovaných Čechů v Berlíně, bývalých členů Jednoty bratrské. Svůj kancionál zpracoval na základě Amsterdamského kancionálu sestaveného J. A. Komenským.

Kancionál obsahuje texty mnoha stovek písní bez not. Jejich melodie si věřící přinášeli z tajných cest za bohoslužbami do Uher, a protože se chodilo jen v malých skupinkách, v některých případech se dochovaly nápěvy v různých rodinách trochu odlišné.

Staré knihy

Javorničané měli odedávna velkou úctu ke knihám a mnoho starých tisků se v archivu sboru uchovalo do dnešní doby. Vedle nejruznějších vydání Bible v kralickém překladu to byly především sbírky kázání (*Postila, Kazatel domovní...*) a zpěvníky, tedy kancionály.

Nejstarší zde dochované knihy pocházejí ze 16. století: *Postilla česká* Jana Špangenberského (1546) a *Streycův bratrský žaltář*, unikátní nejstarší dochovaný zpěvník. Nejstarší dochovaná Bible je latinská *Biblia sacra latina* vytištěná v Hanoveru v roce 1623, odborně restaurovaná v roce

Dosud užívaný Elsnerův kancionál
(Foto Luděk Mikáč)

1953. Vzácná postila z r. 1602 ještě nese stopy poškození z doby, kdy byla před úřady ukrytá v peci na chléb. Za zmínku také stojí ručně psané záznamy dávných událostí, označované jako *Rumiškovská kronika*.

Současnost

Dnešní evangelický sbor má téměř 500 členů, přičemž průměrná účast na pravidelných bohoslužbách v neděli v 10 hodin se pohybuje kolem 100–120 věřících. Při vánočních a velikonočních svátcích bývá kostel zaplněn zcela, tj. kolem 400 návštěvníků. Kromě toho se pravidelně scházejí různé dílčí skupiny věřících: nedělní škola pro nejmenší, setkání mládeže, pěvecký sbor, biblické hodiny pro školní děti i pro dospělé.

Současný farář Petr Kulík je 16. farářem v řadě kazatelů od počátků sboru. Někteří faráři zde působili velmi krátce, např. Eugen Zelený jen 3 měsíce, než ho v roce 1941 zatkl gestapo. Nejdéle zde působil Václav Procházka, který sloužil jako farář 47 let (1944–1991).

Mnoho dalších informací najdete na webových stránkách sboru: <https://ccejavornik.estranky.cz>.

Luděk Mikáč
Javorník

PhDr. Luděk Mikáč (*1949) je presbyter a kurátor Farního sboru Českobratrské církve evangelické v Javorníku. Věnuje se starým dokumentům ve farním archivu, napsal publikaci o faráři Stehlíkovi a jeho době (1901–1941).

Recenze

Vzácná květena Moravských Kopanic

Na jaře tohoto roku vydalo Informační středisko pro rozvoj Moravských Kopanic brožuru nazvanou *Vzácná květena Moravských Kopanic*, kterou připravilo společně s botanikem Karlem Fajmonem. Podíleli se na ní i botanici Petra a Michal Hájkovi a Tomáš Figura. Fotografie doplnili i Michal Stránský, Milan Staněk, Jan Lepš a Milan Drgáč. Michal Stránský dal brožurce krásnou grafickou podobu. Všem patří velké poděkování!

Publikace nabízí na 52 stránkách ve formátu A5 popisky a barevné fotografie více než 40 vzácných rostlin, které na Kopanicích rostou. Protože velká část z nich je k vidění v jarních měsících, brožurka je představí nyní i těm, kteří do této oblasti

jezdí v jiných ročních obdobích. Čtenáři budou určitě překvapeni, jaké vzácnosti kolem sebe můžeme najít.

Projekt byl spolufinancován Zlínským krajem a finančně ho podpořily i Mikroregion Bílé Karpaty a obce Starý Hrozenkov, Vyškovec, Vápenice a Lopeník. Věříme, že nová publikace osloví jak návštěvníky Kopanic, tak i místní obyvatelé.

Knížka je k dispozici na informačním středisku ve Starém Hrozenkově.

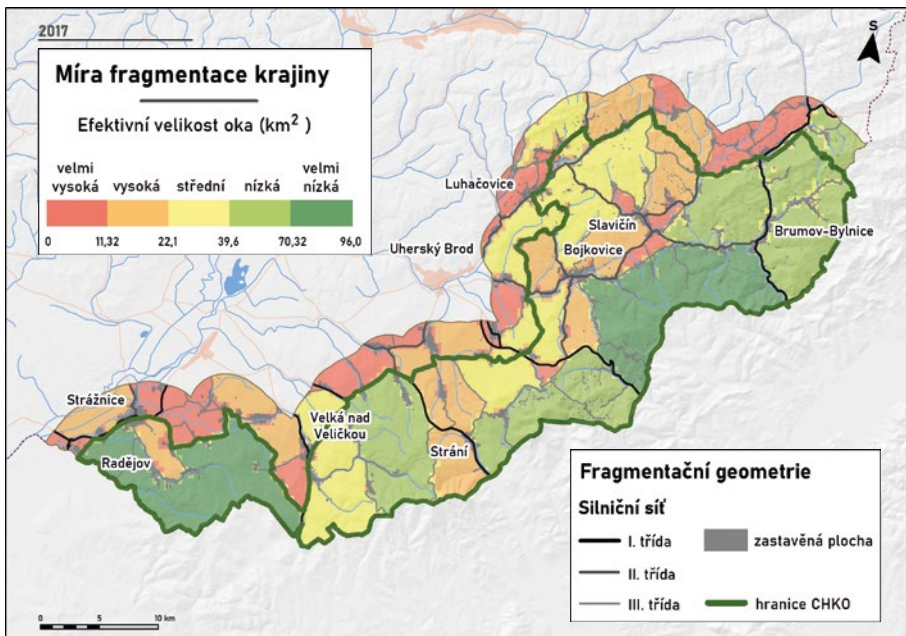
Renata Vaculíková
IS Kopanice

Roztříštěná krajina

Jedním ze současných problémů ochrany přírody je tzv. fragmentace (roztříštěnost) krajiny, kdy jsou dřívě souvislé celky rozdělovány do mozaiky menších izolovaných ploch. Fragmentace zhoršuje propojenost přírodních a přírodě blízkých stanovišť – konektivitu krajiny, a tak brání volnému pohybu živočichů.

Fragmentace krajiny CHKO Bílé Karpaty a jejího okolí způsobená zástavbou a silnicemi v roce 2017 (Zdroj mapového podkladu © ČÚZK a © AOPK ČR)

Bílé Karpaty jsou důležité pro druhy vázané zejména na lesní a luční prostředí. U plánovaných liniových staveb (D55 podél řeky Moravy či D49 vedoucí severně od Zlína a dále na slovenskou hranici) proto budou potřeba kompenzační opatření, aby se konektivita bělokarpatské krajiny směrem na Bzeneckou Doubravu, Chříby a Beskydy zachovala.

Co způsobuje fragmentaci?

V krajině se již od nepaměti objevují umělé, člověkem vytvořené (antropogenní) prvky sloužící k bydlení, zemědělské a průmyslové výrobě, občanské vybavenosti či dopravní obslužnosti. S rostoucím počtem obyvatel tyto prvky nabývají na čím dál větším významu, a to nejen v hustě osídlených regionech, ale také v chráněných krajinných oblastech.

Krajina je přitom rozdělována na menší segmenty díky budování sídelní a dopravní infrastruktury, průmyslových a rekreačních areálů, těžebních prostorů či oplocení. V analýze fragmentace krajiny CHKO Bílé Karpaty a jejího tříkilometrového okolí jsme hodnotili vliv silniční

a cestní sítě, zastavěných ploch a rekreačních areálů.

Použité údaje

Náš výzkum se zabýval vývojem rozlohy a délky antropogenních prvků od poloviny 20. století do roku 2017. A dále tím, jak se změnila míra fragmentace krajiny právě těmito prvky.

Údaje byly pořízeny z topografických a leteckých snímků pomocí ruční digitalizace ve čtyřech časových obdobích (1960, 1990, 2004, 2017) zachycujících významné milníky ve vývoji krajiny. Fragmentace krajiny byla stanovena metodou efektivní velikosti oka (EVO). Tato metoda je založena na hodnocení ploch, jež zbydou po vyříznutí fragmentačních prvků z vrstvy zájmového území, v našem případě z CHKO Bílé Karpaty a jejího 3 km okolí. Zbývající plochy se pak protkly se čtvercovou

sítí (500×500 m) a nakonec se vypočetla hodnota EVO, která vyjadřuje pomyslnou pravděpodobnost setkání dvou náhodně umístěných bodů (organismů) v krajině. To znamená, že čím vyšší je hodnota EVO, tím menší je míra fragmentace krajiny.

Hlavní změny

Většina sledovaných umělých prvků je více zastoupena v okolí CHKO. Například zástavba v roce 2017 činila 8,1 % celého území, zato v CHKO jen 4,4 %. Výjimkou jsou sjezdové tratě a příslušná infrastruktura, která má díky vyšší nadmořské výšce větší podíl v CHKO.

Plocha zástavby a rekreace narůstala nepřetržitě od počátku sledovaného období. Zastavěné plochy se v CHKO zvětšily o více než 50 % své původní rozlohy a výměra rekreačních ploch (zejména sjezdových tratí a sportovišť) narostla téměř 20krát.

V prvním mezidobí 1960–1990 vznikaly nové průmyslové a zemědělské areály a vlivem lázeňství a rekreace se rozvíjela zastavěná plocha v Luhačovicích. Od roku 2004 pokračoval nárůst zastavěných ploch způsobený především výstavbou rodinných domů, ale například i solárních elektráren. Také postupně narůstala délka silniční sítě (silnice I, II. a III. třídy), byla a stále je však znatelně hustší v okolí CHKO. Území CHKO je ovšem hustěji protkáno sítí cest, byť celková délka cest v CHKO i okolí od 50. let minulého století poklesla.

Míra fragmentace

V roce 2017 dosáhla průměrná hodnota EVO v celé CHKO 47,25 km² (viz tabulka). Nejnižší míra fragmentace krajiny silnicemi a zástavbou se nachází v blízkosti státních hranic v okolí Radějova a mezi Bojkovicemi a Brumovem-Bylnicí (viz mapa). Co se týká vývoje, od roku 1960 se míra fragmentace postupně zvyšovala, ale v posledním období kles-

Vývoj průměrné efektivní velikosti oka (EVO) v CHKO Bílé Karpaty a v jejím okolí.

		průměrná EVO (v km ²)			
fragmentační prvky	území	1960	1990	2004	2017
silnice a zástavba	CHKO	49,17	47,80	45,58	47,25
	okolí	18,56	16,11	15,86	16,08
silnice, cesty, zástavba, rekreace	CHKO	0,96	1,23	1,28	1,31
	okolí	0,90	1,38	1,51	1,57

la (průměrná hodnota EVO se v CHKO zvýšila o 1,67 km²). Tento efekt byl způsoben omezením vjezdu pro motoro-

Data a výsledky vznikly v kolektivu pracovníků Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., (Roman Borovec, Marek Havlíček, Jakub Houška, Tomáš Janík, Kristýna Jiráčková, Michal Krejčí, Anna Lichová, Barbora Mrková, Dušan Romportl) v rámci projektu *Biologický výzkum a monitoring na úrovni krajiny ČR – zajištění odborné podpory pro činnost resortu životního prostředí, část D: Změny v krajině a trendy ve vývoji krajiny, podporovaného Ministerstvem životního prostředí ČR*. Podrobnější informace o projektu najdete na www.monitoringkrajiny.cz.

vá vozidla na silnici mezi Novou Lhotou a Stráním.

Když zahrneme do analýz ještě cestní síť a rekreaci, mapa se stane mozaikovitější, kde se území s velmi vysokou mírou fragmentace střídají s územími méně fragmentovanými. V roce 1960 se průměrná hodnota EVO v tomto případě pohybovala těsně pod 1 km² a potom postupně narůstala (viz tabulka), neboť mezi roky 1960 a 1990 probíhalo scelování bloků orné půdy a v dalších letech ubývalo cestní sítě.

Také jsme konstatovali, že rozloha umělých prvků od 60. let minulého století postupně narůstala, přičemž je jejich podíl na území CHKO, podobně jako fragmentace, menší než v jeho okolí.

Pro ochranu konektivity krajiny CHKO Bílé Karpaty bude důležité zajis-

tit průchodnost plánovaných liniových staveb a zachovat alespoň minimální průchodnost volnou krajinou.

Katarína Demková, Vladimír Zýka
Průhonice

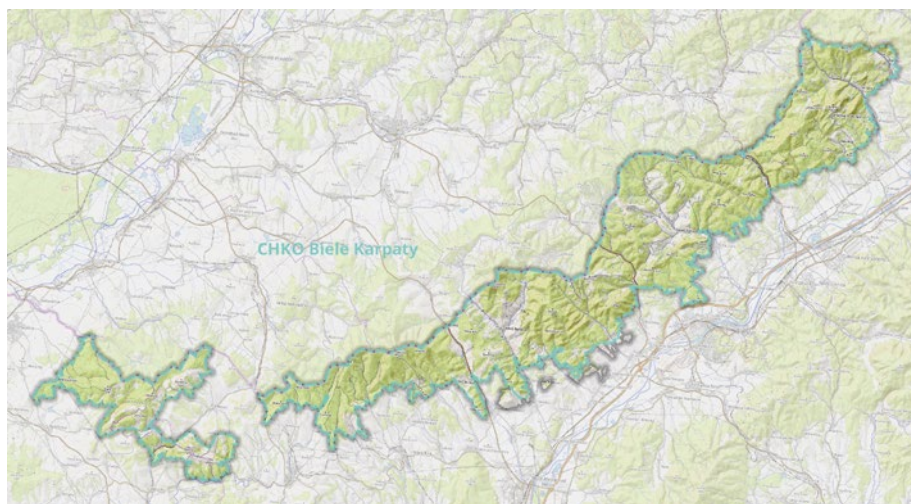
Mgr. Katarína Demková, Ph.D., (*1985) pracuje ve Výzkumném ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i., (VÚKOZ) v Průhonicích se zaměřením na krajinnou ekologii a ochranu přírody a krajiny.

Ing. Mgr. Vladimír Zýka (*1990) působí na VÚKOZ a zároveň na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Odborně se věnuje především analýzám fragmentace a konektivity krajiny pro nejrůznější druhy organismů.

Správy zo Správy

Pripravujeme Program starostlivosti o CHKO

Správa Chránenej krajinej oblasti Biele Karpaty rozbehla tento rok prípravu komplexného dokumentu ochrany prírody - programu starostlivosti o chránenú krajinnú oblasť (CHKO). Program vychádza z údajov o doterajšom vývoji a súčasnom stave CHKO. Na základe tohto navrhne vhodné opatrenia na zachovanie alebo zlepšenie stavu prírodných biotopov a chránených druhov rastlín a živočíchov.

Mapa CHKO Biele Karpaty

Čo program prinesie

Program starostlivosti vychádza z platných stupňov ochrany, ktoré sa nebudú meniť. Tiež sa nepredpokladá sprísňovanie ochranných podmienok.

Program navrhne všeobecné pravidlá pre využívanie chránenej krajinej oblas-

ti pre účely poľnohospodárstva, lesníctva, výstavby, rekreácie, turistiky, poľovníctva, rybárstva či športu. To neznamená, že ukladá vlastníkom pozemkov nové povinnosti. Naopak, môže pomôcť subjektom pôsobiacim na území CHKO so sprístupnením financií určených nielen na

ochranu prírody a krajiny ale tiež na rozvoj poľnohospodárstva a lesníctva. V niektorých situáciách umožní zjednodušenie administratívy. Ako príklad možno uviesť obnovu obhospodarovania zarastajúcich trvalých trávnych porastov.

Okrem toho by program starostlivosti mal usmerniť rozvoj celého regiónu, napríklad posilnením poznávacej turistiky a podporou udržateľných foriem hospodárenia s prírodnými zdrojmi.

Komunikácia

Pre prípravu dokumentu je dôležitá informovanosť všetkých dotknutých subjektov v regióne a komunikácia s nimi. Ide najmä o vlastníkov a užívateľov pozemkov na území CHKO, vrátane obcí a miest, Štátnych lesov SR, urbárskych spoločenstiev, poľnohospodárskych družstiev, súkromných poľnohospodárov aj podnikateľov.

Pracovnú verziu programu starostlivosti zverejní Správa CHKO Biele Karpaty všetkým dotknutým subjektom na pripomienkovanie. Počas prerokovania dokumentu ochotne poskytne zrozumiteľné vysvetlenie navrhnutých opatrení.

Sylva Mertanová

Pastva v chránených územiach na vzostupe

Starostlivosť o chránené územia čoraz častejšie zahŕňa i pastvu hospodárskych zvierat, ktorá dokáže efektívne doplniť alebo aj úplne nahradiť kosenie a odstraňovanie náletových drevín. Zároveň zvyšuje biodiverzitu i kvalitu pôdy, za predpokladu, že nie je pastva príliš intenzívna.

Prvé ochrannárske ohradníky s malými stádami kôz vznikli pred ôsmimi rokmi na Vršatci a na Krasíne ako výsledok spolupráce Správy CHKO Biele Karpaty, Ochrannárskeho združenia BROZ, miestnych urbárov a hospodárov. Pastva v nich pokračuje doteraz, pričom vypásaná plocha najmä na Krasíne v Dolnej Súči bola zväčšená na takmer štyri hektáre. V strmom teréne so skalami sa najlepšie cítia kozy, hoci občas sú v stáde primiešané i ovce. Zvieratá sa pasú od mája do novembra, ale občas niektoré ušli a žili voľne mimo ohradníka, aj prezimovali v teréne.

V severnej časti CHKO Biele Karpaty sa pastva uplatňuje ako doplnkový spôsob starostlivosti o lokality Lysá a Krivoklátske lúky vďaka Poľnohospodárskemu družstvu Vršatec z Pruského. Tamjšie stádo dobytku tieto lúky postupne prepasie koncom leta bez toho, že by tu bolo košarované. Najnovšie sa zvieratá z PD Pruské pasú aj v prírodnej pamiatke Babiná medzi Bohunicami a Krivoklátom.

Príkladom prospešnej spolupráce je zavedenie pastvy v území európskeho významu (ÚEV) Hrehorkové v Mikušovciach. Suché pasienky s borievkami zarastené drevinami najskôr majiteľ – miestny urbár s finančnou podporou BROZ vyčistil od stromov a kríkov. BROZ potom poskytlo mladému farmárovi vybavenie pre elektrické ohradníky, aby na obnovenom pasienku mohol svoje zvieratá pásť. S týmto istým farmárom začína BROZ pastvu aj na lokalite v sedle Chmelovej na Vršatci.

Podobný model spolupráce úspešne funguje v obci Drietoma, kde sa nachádza ÚEV Drietomské bradlo. V minulom roku po dohode s majiteľmi začala organizácia BROZ rozsiahly výrub náletových drevín, následne na vyčistené plochy osadila ohradník a poskytla zvieratá. Starostlivosť o stádo prevzali miestni urbárci, ktorí opravili i staré napájadlo a vybudovali pri ňom oddychové miesto s altánkom. Obyvatelia obce ho radi navštevujú a ochrannárske kozy sa stali miláčikmi najmä detí.

Odlíšne pastva prebieha napríklad v ÚEV Lipníkovské a Stehlíkovské v Hornej Súči alebo v Moravskolieskovských sadoch v ÚEV Holubyho kopanice, kde vzácne biotopy udržiavajú pastvou malí farmári so svojimi zvieratami.

Pastva kráv na lokalite Hajdárové v Novej Bošáci (Foto Ľubomír Víťaz)

Pastva je naozaj spásou pre veľké plochy trávnych porastov, ktoré beznádejne zarastali a nebolo v silách Správy CHKO ich obhospodarovať. Ostáva len veriť, že vďaka miestnym hospodárom a spoločenstvám majiteľov sa pastvu podarí udržať a obnoviť aj na ďalších cenných lokalitách.

Katarína Ďurčeková

Dobrovoľná stráž prírody

Stretli ste už pri potulkách prírodou člena stráže prírody? O tom, čo taký strážca robí, čitateľom by chceli trochu porozprávať strážcovia Dana a Pavol.

Sme členmi dobrovoľnej stráže prírody. Chránená krajinná oblasť Biele Karpaty je našim kompetenčným územím a máme k nej osobitne vrúcny vzťah, osobný i služobný. Strážnu službu vykonávame vo voľnom čase, do služieb chodíme v zmysle interných smerníc spoločne. Všimáme si, že napriek našim pravidelným a pomerne intenzívnym službám v lokalite Bielych Karpát sme pre turistov alebo aj domácich stále akousi raritou. Na prítom-

nosť strážcov ľudia nie sú veľmi zvyknutí. Priznávajú, že ich vidia prvýkrát vo svojom živote. Zároveň sa o našu činnosť živo zaujímajú.

Pristup k návštevníkom

Ochotne približujeme návštevníkom náplň našej práce. Vysvetľujeme, že strážca sa v teréne pohybuje najmä preto, aby si všimol dianie v prírode, aby dohliadal, či neprichádza k porušovaniu zákona o ochrane prírody a krajiny. Návštevníkom zároveň poskytujeme užitočné informácie o chránenom

Neoprávnené jazdy patria medzi najčastejšie prehrešky, s ktorými sa stráž prírody stretáva.

(Foto archív Stráže prírody pri CHKO Biele Karpaty)

území, o obmedzeniach, ktoré z príslušného stupňa ochrany vyplývajú, alebo im v prípade potreby pomáhame napríklad s orientáciou v teréne, či s ošetrením drobnejších zranení.

Samozrejme, nie všetky stretnutia bývajú pozitívne a je asi prirodzené, že tie menej príjemné sú najčastejšie pri riešení prehreškov voči zákonu. Najviac porušení zákona zaznamenávame práve pri neoprávnených vjazdoch do chránených území. Nutnosťou a zároveň aj umením strážcu je dokázať tieto situácie zvládnuť s chladnou hlavou, situáciu skôr upokojiť, nevyhrotiť a pritom ju odborne vyhodnotiť a vyriešiť.

Každý priestupca je iný. Máme prípady, keď nám ľudia po zaplatení pokuty ešte aj poďakovali, pretože až pri našom vysvetľovaní uznali, že by skutočne nebolo správne, keby všetci jazdili cez les autom, a rozlúčili sa s prianím, aby sme v tejto neľahkej práci vytrvali.

Činnosť strážcu nám spestruje aj monitorovanie prírody, živočíchov a rastlín. Nahlasujeme Správe CHKO Biele Karpaty napríklad lokality orchideí, hniezdenie vzácných dravcov, výskyty invázných rastlín, ktoré, ak sa dá, aj rovno odstránime. A veľmi radi opravujeme alebo osádzame značenia chránených území.

Budúcnosť stráže prírody

Aktivít, činností a zážitkov z výkonu stráže prírody je veľa, možno by to stačilo aj na pravidelné okienko stráže prírody. No práve teraz, keď tvoríme tento príspevok, nachádzame sa v čase, kedy vôbec nie je jasná budúcnosť stráže. Na konci augusta 2024 totiž skupina poslancov predložila Národnej rade SR návrh na zmenu zákona o ochrane prírody a krajiny č. 543/2002 Z. z. Táto zmena, ak by sa návrh prijal v podobe, ako ho poslanci predložili, by znamenala výrazné obmedzenie, priam až ochromenie činnosti stráže prí-

Ošetrovanie zraneného turistu (Foto archív Stráže prírody pri CHKO Biele Karpaty)

rody. Možno skutočne stráž prírody, ako ju vykonávame dnes, bude o pár týždňov už minulosťou.

Nechceme však predbiehať. Radšej vyslovujeme svoje hlboké presvedčenie, že stráž prírody je potrebná, nezastupiteľná, pretože tlak na prírodu neustále narastá. Uznávame, že stráž prírody potrebuje reformy, ale namiesto okliešťovania kompetencií strážcov potrebuje podporu, aby mohla v prospech našej prírody riadne fungovať v kvalitnom personálnom obsadení.

Pastarček dlholistý moravský – rastlina v kletke

Pastarček dlholistý moravský je jednou z najvzácnejších rastlín nielen Bielych a Bílych Karpát, ale aj stredoeurópskej kveteny. Tento poddruh opísal český botanik Josef Holub v roku 1979 zo severnej časti Bílych Karpát. Jeho areál tvorí iba desať lokalít v Českej a Slovenskej republike, preto ho označujeme aj ako endemit Západných Karpát.

Ako vyzerá pastarček

Táto trváca bylina z čeľade astrovité (hvězdnicovité) sa vyznačuje zlatožltými úbormi kvetov, ktoré sú usporiadané v súkvetí pripomínajúcom okolík. Kvitne v júni. Byľ so súkvetím môže byť až 70 cm vysoká a vyrastá z ružice prízemných listov s dlhými stopkami. Plodom sú nažky s chocholcom.

Je to ekotonový, čiže lemový druh, to znamená, že rastie v spoločenstvách na okrajoch lesa, na lúkach s krovinnami, lesných svetlinách. Vyhovuje mu polotieň a vlhkejšie stanovište, najmä v štádiu semenáčikov, ale dokáže v polotieni aj kvitnúť. Na oslnených plochách sa zvyčajne vyskytuje viac kvitnúcich rastlín.

Starostlivosť o lokalitu

V CHKO Biele Karpaty má jedinú lokalitu na Vršatci, ktorej ochranári i ved-

ci už viac ako dvadsať rokov venujú významnú pozornosť a starostlivosť. Populácia sa každoročne monitoruje, sčítujú sa počty vegetatívnych a kvitnúcich jedincov. Dozreté semená sa vysievajú na sledovaných ploškách.

Starostlivosť spočíva v udržiavaní lúky s rozptýlenými krovinnami, ktorá sa mozaikovitým spôsobom kosí a ktorú stádo kráv z Poľnohospodárskeho družstva Pruské koncom leta prepasie. Dreviny, ako smrek alebo buk, sú z plochy odstraňované. V posledných rokoch bol výrazne redukovaný okraj lesa, aby príliš neclonil lúku. Kroviny sú obmedzované, ale nie úplne, aby ostalo zachované vhodné zastúpenie lemových spoločenstiev.

Napriek starostlivosti početnosť kolíše od niekoľkých desiatok po niekoľko stoviek jedincov. Kolísanie súvisí s nedostatkom vlhky, na vine môžu byť i škodcovia,

Rozkvitnutá rastlina je v ohrádke chránená pred zverou. (Foto Sylva Mertanová)

kedy mladé semenáčiky padnú za obeť sliemákovi či semená sú napádané hmyzom. Významným škodcom je i lesná zver, ktorá ohrýza kvitnúce byle, niekedy i ružice listov. A to je problém pri klesajúcich počtoch rastlín, kedy je na ďalšie prežitie potrebná každá byľ.

Oplotené rastliny

Ako zabrániť jeleňom v ohrýzaní kvetov pastarčeka? Slúžia na to špeciálne valcovité kliečky z kovového pletiva alebo z jemných stavbárskych kari rohoží, ktoré Správa CHKO Biele Karpaty už šesť rokov umiestňuje na jednotlivé rastliny. Asi meter vysoký drôtený valec sa nastokne na rastlinu na začiatku kvitnutia. Treba ho pripevniť o kovové tyčky zapichnuté do zeme. Takýmto spôsobom sa podarilo každoročne ochrániť viac ako

tridsať najstatnejších kvitnúcich jedincov pastarčeka. Aby sa mohli ich semená ľahšie uchytiť, bola okolo kliečok hrablami ešte narušená pôda. Súbeh všetkých ochranných opatrení, ktoré realizujú Správa CHKO Biele Karpaty v spolupráci s Ochranným združením BROZ, PD Pruské a dobrovoľníkmi by tak mal zaručiť prežitie tohto vzácneho druhu na lokalite.

Katarína Ďurčeková

Rastliny s ohrádkami sú označené.
(Foto Sylva Mertanová)

Turista odporúča

Osamelý kostolík uprostred polí

Súčasťou dnešnej obce Sedmerovec je zaniknutá dedina Pominovec. Pominovec ako „villa Pomnen“ sa prvýkrát spomína už v roku 1229. Ako hovoria povesti, príčinou zániku Pominovca bola pravdepodobne povodeň na Váhu, ktorý tečie neďaleko. Zachrániť sa malo iba pár ľudí, ktorí potom založili obec Sedmerovec. Názov novej obci dali podľa siedmich oviec, ktoré sa im podarilo uchrániť pred búrlivými vlnami Váhu...

Z pôvodnej obce Pominovec sa zachoval iba nevelký stredoveký kostolík. Vedľa neho stál dlhé storočia poľnohospodársky dvor s liehovarom, ktoré už tiež neexistujú. Kostolík je národnou kultúrnou pamiatkou od roku 1963 a je zasvätený sv. Jánovi Krstiteľovi. Je to panský emporový kostol a považuje sa za jednu z najstarších sakrálnych pamiatok na Slovensku. Podobný kostolík sa nachádza v Dražovciach pri Nitre. Od roku 2024 je pamiatkovo chránený aj príkostolný cintorín.

Kostolík s cintorínom v Pominovci
(Foto archív obce Sedmerovec)

Empora

Pominovský kostolík bol postavený v románskom slohu z lomového kamňa ako jednolodňová stavba s obdĺžnikovým pôdorysom a polkruhovou apsidou orientovanou na východ. Murovaná empora, ktorá sa nachádza na západnej strane lode, tvorí zároveň podnož vstavanej románskej veže. V tomto prípade ide o unikát, pretože primárne sa kombinovanie veže a empory objavilo iba v tejto oblasti. Empora bola miestom, kde sa miestny zemepán zúčastňoval bohoslužby. Loď bola vyhradená pre prostý ľud. Empora v Pominovci je podklenutá pôvodnou kamennou valenou klenbou. Ide o jedinú pôvodnú klenbu, ktorá sa pri murovaných emporách na Slovensku zachovala. V apside sa nachádza drevený barokový oltár zo začiatku 18. storočia.

Pri reštaurátorskom výskume objavil v roku 2010 reštaurátor pán Marián Keleši vzácne fresky, ktoré sa nachádzajú vo svätyni. Reštaurátorské práce, s rôznymi prestávkami, v kostolíku prebiehajú dodnes. Dendrochronologický výskum dreveného trámu z kostolíka datoval jeho pôvod do roku 1126. Právom možno považovať tento kostolík za najstaršiu sakrálnu pamiatku na strednom Považí.

Jubilejná dvadsiata púť cyklistov, august 2024
(Foto archív obce Sedmerovec)

Cyklistická púť

Od roku 2004 sa stal kostolík dejiskom cyklistickej púte, ktorá sa zvyčajne koná v poslednú augustovú nedeľu. Súčasťou slávenia omše je aj požehnanie bicyklov. Pútnici sú zároveň obdarovaní nálepkou sv. Krištofa, ktorý je patrónom cestujúcich a putujúcich. Dňa 25. augusta 2024 sme si pripomenuli 20. výročie konania cyklistických pútí, kedy toto charizmatiké miesto navštívili stovky cyklistov.

Kostolík a okolitý areál sú voľne prístupné a pre svoju pokojnú atmosféru aj veľmi vyhľadávané. Návštevníci, ktorí plánujú navštíviť aj interiér kostola, môžu kontaktovať priamo Obecný úrad v Sedmerovci, tel. +421 42 44 92 606, +421 910 115 495, a dohodnúť si termín bezplatnej prehliadky.

Ing. Dana Magutová
starostka obce Sedmerovec

Na houby s chutí

Houby představují pozoruhodnou složku přírody, mají různé barvy a tvary, které lákají nejen k fotografování, ale i ke konzumaci, některé druhy jsou dokonce i léčivé. Vydáváte-li se do přírody za účelem jejich sběru, je však třeba si dávat pozor, abyste se neotrávili jedovatými druhy.

Alfou a omegou poznávání jedlých hub je znalost toho, s kterým druhem máte tu cest. Bohužel neexistuje jednoduché pravidlo typu „pokud nám chutná, tak je jedlá“ nebo „jestli je červivá nebo okousaná od plžů, nemůže být jedovatá“. Bezpečně určit druh houby však není vůbec jednoduché, když víme, že v České republice roste zhruba šest tisíc různých druhů. (A to mluvíme jen o těch, které tvoří větší plodnice.) Je opravdu důležité vědět přesně, který jste našli **druh**. Nestačí jen zjistit, že se jedná o nějakou čirůvku či bedlu. Zlatým pravidlem je tedy: „Jím jen to, co bezpečně znám.“

Hřib dubový – jedlý
(Foto Roman Maňák)

Hříby

Oblíbenými houbami pro kuchyňské využití jsou samozřejmě hříby, kterých se u nás vyskytují desítky různých typů (pravé hříby, suchohříby, kozáky, křemenáče, klouzky) a druhů. Některé z nich však jsou na jídlo nevhodné. Snad není třeba varovat před konzumací jedovatého hříbu satana, který se mimochodem v posledních letech po našem území začíná rozšiřovat.

Také byste si měli dávat pozor, abyste houbový pokrm nezkažili přidáním hřibů s hořkou chutí. Ve hře jsou zde tři druhy. Hřib kříšť (červe-

Bedla červenající – mírně jedovatá
(Foto Jan W. Jongepier)

Pečárka zápašná – mírně jedovatá
(Foto Roman Maňák)

ný) má světle hnědošedý klobouk, žluté póry a červenou barvu v dolní části třeně. Hřib medotrpký (horký) lze poznat podle bělavého klobouku, žlutých pórů a žlutého třeně. Nejobávanějším je však hřib žlučník (podhřib žlčový) či „hořčák“, který se silně podobá hříbu smrkovému („praváku“) nebo dubovému („dubáku“). Hořčák ale v dospělosti mívá póry zbarvené do růžova a po ochutnání již malého kousku je hned jasno. U nás se vyskytuje především ve smrčinách.

Nedoporučuje se konzumovat ani hřib peprný (medovec korenitý). Jeho palčivá chuť se po tepelné úpravě sice ztrácí, ale zůstává nepříjemná nakyslá chuť.

Trochu jinak je to s modráky – houbami s oranžovými póry a silně modrající dužninou. Dají se jíst bez problémů, ale musíte dbát na jejich pořádnou tepelnou úpravu. Doporučuje se je vařit alespoň půl hodiny, aby se jejich jedovaté látky pořádně rozložily. Z této skupiny rostou v Bílých Karpatech kromě známého hříbu kováře (zrnitohlúbikový) a koloděje (síný) docela hojně i jiné vzácné hříby. Ten se od kováře liší mimo jiné světlejším třeněm a červenou barvou dužniny ve spodní části třeně.

Žampiony a bedly

Za obecně jedlé a chutné jsou považovány také žampiony (správněji: pečárky) a bedly, ale i mezi nimi jsou některé, jejichž konzumaci by se citlivější osoby měly vyhybat. Týká se to třeba pečárky zápašné (páchnuce), která může – ale nemusí – způsobit zažívací potíže. Vypadá jako známý žampion polní nebo ovčí, ale při rozříznutí spodku jejího třeně hned nápadně zežloutne. Navíc nevoní, ale páchne po karbolu.

Ne každý dobře snáší i některé bedly. To je případ bedly červenající a příbuzné bedly zahradní, které vypadají podobně jako chutná bedla vysoká. Všechny to jsou velké, světle hnědé až bělavé houby se šupinatým kloboukem a prstencem na třeni. Rozdíly spočívají v povrchu třeně, který je u bedly červenající hladký, zatímco bedla vysoká ho má zebrovaný šupinkami. K tomu se dužnina a povrch třeně bedly červenající a zahradní zbarvují (hnědo)červeně, zatímco bedla vysoká barvu nemění.

Ryzec syrovinka – jedlý
(Foto Roman Maňák)

Holubinky a ryzce

Pokud poznáte holubinku, nelze udělat velkou chybu. Žádné z nich nejsou vyloženě jedovaté, i když se některé z nich konzumovat nedoporučuje. To jsou ty, které mají palčivou nebo hořkou chuť, což můžete jednoduše zjistit ochutnáním kousku plodnice. Nejnepožitelnější je snad holubinka vrhavka (plávka škodlivá), která pálí jako feferonka a způsobuje zvracení. Poznáte ji jinak podle krásné červeného klobouku a čistě bílého třeně.

Z ryzců jsou nejoblíbenější do kuchyně ty, které roní oranžové nebo červené mléko, například ryzec (rydzik) pravý, rostoucí u borovic, a ryzec smrkový. Vyhledávanou chuťovkou je i ryzec syrovinka (surovičkový) s oranžovohnědými barvami, který roní bílé mléko tak vydatně, že dostal lidové jméno „kravička“. Zají-

mavým prípadem je bílý ryzec s veľmi hustými lupeny – ryzec peprný (*kořenistý*). Kvůli své pálivé chuti ho málokdo sbírá, ale existují způsoby jak jej upravit do chutného pokrmu.

Muchomůrky

Pro neznalce jsou nebezpečnou skupinou muchomůrky. Vyskytují se druhy jak výtečné, tak i smrtelně jedovaté. Nejčastější důvod vážné otravy v Evropě představuje muchomůrka (*muchotrávka*) zelená, kterou si lidé pletou s jedlými druhy muchomůrek nebo dokonce s bedlami. Proto je třeba se dobře seznámit s obrázky a popisy tohoto druhu v příručkách, abyste věděli co určitě nesbírat. Naopak s oblibou sbíraná je muchomůr-

Holubinka vrhavka – palčivá a mírně jedovatá (Foto Roman Maňák)

či méně jedovaté. Jednou z výjimek je závojenka podtrnka (*jarná*), typická svým růstem v ovocných sadech v jarním období (květen), a proto bývá někdy zaměňována s populární čirůvkou májovkou (*čirůvnicou májovou*).

Fialová barva hub intuitivně vyvolává podezření jedovatosti, což rozhodně neplatí pro podzimní čirůvku (*póvabnicu*) fialovou či dvoubarvou, které jsou velmi chutné. Zde však znovu varování: nezaměňte je s podobně zbarvenými pavučinici.

Je třeba se vyvarovat i drobnějších druhů strmělek, které nás mohou otrávit. Některé větší, například strmělka veliká a strmělka mlženka (*inovatová*) se do kuchyně sbírají, ale nejsou považovány za příliš kvalitní a některé osoby je snášejí hůře.

A jsou tu ještě další

Škála jedlých hub je ještě mnohem širší, ale pořád platí, že když se rozhodnete z nich udělat pokrm, musíte je bezpečně rozpoznat. Na to existují desítky obrázkových příruček i webových stránek, ze kterých bych doporučil www.myko.cz, www.mykologie.net či www.nahuby.sk. Nespolehejte se přitom jen na obrázky, ale přečtete si i průvodní texty. V případě pochybností je určitě dobré obrátit se na druhou osobu, nejlépe zkušeného houbaře.

Další možnosti nabízejí internetové houbařské poradny. Mobilní aplikace fungující na základě fotografií nejsou spolehlivé, už jen proto, že jim chybějí údaje o barvě dužniny, vůni a chuti, výtrusech atd. Lidé často také zapomínají připojit snímek s pohledem na lupeny či rourky.

Ale i když jste si totožnosti houby jistí, musíte ještě počítat s tím, že u některých druhů panují protichůdné názory na vhodnost konzumace.

To se týká například čirůvek, z podobných důvodů se také nedoporučují konzumovat kuřátka (*strapáčky*) – některá jsou dobrá, zatímco další, vzhledově podobné druhy obsahují jedovaté látky.

Za rohem číhá nebezpečí i v mnoha dalších případech. Když chcete ochutnat pýchavky (*prášnice*) a jejich příbuzné, neměly by se do nich řadit jedovaté pestřece. Také by se jedlé václavky (*podpňovky*) neměly zaměnit s jedovatými šupinovkami nebo třeba mechovka obecná se strmělkami.

Kuřátka (Foto Roman Maňák)

Několik rad nakonec

Přesto, že jste sesbírali skutečně jedlou houbu, není její požívání vždy úplně bez problémů. To může nastat v následujících případech.

Proč se mají houby při sběru ukládat do koše? Protože v igelitové tašce se mohou zaparřit a tím uvolňovat podobné látky jako ve zkaženém mase. Takové látky se mohou také objevit v příliš starých plodnicích. Sbírejte proto jen ty mladší kusy. A to ve zdravém prostředí, daleko od silnic, skládek odpadů a továren.

V současné době převažuje názor, že by se houby, ani ty jedlé, neměly jíst syrové.

V případě modráků je to jasné, ale platí to i pro špičku obecnou (*tanečnicu polní*). Jen ryzec syrovinku lze jíst bez tepelné úpravy. A poslední rada: nezapíjejte houbový pokrm sklenicí alkoholického nápoje. Nejsou to jen hnojníky, které s alkoholem působí zažívací potíže.

Ale především: sbírejte jen to, co znáte!

Jan W. Jongepier

Muchomůrka růžovka – jedlá (Foto Jan W. Jongepier)

ka růžovka (*červenkastá*), lidově zvaná „masák“, kterou poznáte mimo jiné podle zčervenání různých částí plodnic. Dosti podobná je však muchomůrka tygrovaná, která je naopak velmi jedovatá a je třeba ji odlišit od jedlé muchomůrky šedivky (*hrubej*). Zkratka: dávejte si pozor, aby se mezi růžovky nebo šedivky do koše nedostala i muchomůrka tygrovaná. Nebo raději nesbírejte muchomůrky vůbec!

Nebezpečné

Podobné problémy panují ve třech velkých skupinách – pavučince, vláknice a závojenky. V nich se ani zkušený mykolog pořádně ještě nevyzná. Jako prudce jedovaté jsou známé zejména pavučinice plyšový, vláknice začervenálá (*Patouillardova*), která však v Bílých Karpatech roste málo, respektive častější závojenka olovová (*hodvábnička velká*). Ale také většina jejich příbuzných je považována za více

Muchomůrka zelená – smrtelně jedovatá (Foto Roman Maňák)

Fenomén Bílé Karpaty

V létě tohoto roku se na pultech knihkupectví objevila další publikace Vlastimila Hely, tentokrát věnovaná Bílým Karpatům. Nese podtitul Vše, co potřebujete vědět o přírodním ráji na pomezí Moravy a Slovenska.

Její vydání jistě potěšilo všechny, kteří mají tento kout naší země rádi a kteří zde žijí. Mohlo by se zdát dle názvu, že jde o jakéhosi průvodce přírodou Bílých Karpat. Zaměření publikace je však mnohem širší. Příroda je důležitým, avšak pouze jedním z řady témat, kterým se v knize autor věnuje a která v souhrnu vytvářejí onen jedinečný fenomén Bílé Karpaty. Dovíte se v ní mnoho zajímavého také o historii území, jeho obyvatelích a jejich tradicích, památkách, významných událostech a osobnostech, jejich skutcích, zajímavých projektech a různých příbězích, které se zde odehrály. A to jak na moravské straně, tak i na té slovenské.

Místa

S knihou Vlastimila Hely čtenáři zavítají do oblastí více či méně známých, která i my starousedlíci velmi rádi navštívujeme. I když tu žijeme mnoho let, každý jistě potvrdí, že je zde stále co objevovat. Vydejte se tak i vy s novou knížkou na procházku či výlet na Horňácko, na Kopanice, do Bošácké doliny, na Valašskoklobucko, na Velkou Javořinu a do jejího

okolí, nebo třeba do Hostětína, Strání, Bojkovic, lázeňských Luhačovic či na další krásná místa. V knize je i pár malých odboček do míst, kam už sice Bílé Karpaty, jak jsou vymezené autorem, nezasahují, jejich historie či současnost však s tímto územím souvisí. Najdete v ní například i pojednání o městečku Hluk či Myjavě.

Jména

Budete mít možnost seznámit se blíže i s celou řadou pozoruhodných osobností, které zde žily a působily, nebo stále ještě žijí a realizují projekty zaměřené na osvětu, ochranu přírody či podporu kultury a tradic. Připomeňme aspoň některá jména, jimž je v knize věnována vzpomínka: Jan Amos Komenský, Josef Hofer, Josef Ludovít Holuby, věhlasní muzikanti Jožka Kubík, Vašek Mlýnek a Martin Hrbáč, malíř Joža Uprka a jeho bratr sochař František Úprka, architekt Dušan Jurkovič, spisovatel Ludvík Vaculík.

Z projektů na poli ochrany přírody a krajiny jsou připomenuty významné dlouholeté aktivity manželů Jongepierových nebo počiny Víta Hrdouška zaměřené na vzkříšení oskeruší.

Na své si v knize přijdou ale i obdivovatelé technických památek a staveb. Ty jistě potěší třeba kapitola o bělokarpatských železnicích nebo sklárnách v Květné a ve Svaté Sidonii.

Nechybí ani kapitola o letecké bitvě nad Bílými Karpaty v roce 1944, které se autor věnoval už i ve svých předchozích knihách. Je ostatně také organizátorem každoročních vzpomínkových akcí konaných na místech spojených s leteckou bitvou, ve které zahynulo mnoho příslušníků amerických vojenských sil. Část knihy je věnována i partyzánskému hnutí na slovenské straně Bílých Karpat.

Závěr

Jak se píše v závěru, kniha vznikla na popud nakladatelství Albatros Media, které Vlastimila Helu oslovilo k jejímu napsá-

ní na podzim roku 2023. Vrhnu se pak do psaní, vzpomínání, cestování a studia různých materiálů, až nakonec po několika měsících kniha spatřila světlo světa. Hned v úvodu vyzývá čtenáře k tomu, aby četli knihu jako inspiraci k dalšímu poznávání. Představuje Bílé Karpaty jako „fenomén, jehož kouzlo stojí za to zažít osobně“. V závěrečné promluvě pak ještě dodává: „Nechť tento text pomáhá bělokarpatským lépe vnímat svůj kraj, obec, místo, kde žijí, porozumět jeho minulosti a hodnotám a najít směr do budoucnosti. A cizí návštěvníky nechť inspiruje, provokuje a motivuje.“

Knihu vydalo nakladatelství nastole v Brně ve společnosti Albatros Media, a. s., má 231 stránek, obsahuje barevné fotografie mnoha autorů.

Renata Vaculíková
Starý Hrozenkov

Ilustrace Margita Kvasničková

Motýlek

Na lístečku vajíčko
v housenku se promění.
Protahuje tělíčko,
na svět zuby vycení.
Nacpává si své břicho,
zelení každodenní.
Zamotá se v klubičko
a v motýlka se změní.
Ten pak snese vajíčko,
na lísteček zelený.
Jen co přitulí líčko,
k motýlku na jeteli.

Josef Hornáček

O báječné spolupráci

Tento příběh se odehrál velice dávno a klidně to mohlo být v Bílých Karpatech. Ve kmeni starého dubu bydleli mravenci. Krásní, černí, lesklí, prostě mravenci černo-lesklí. Byla to jen menší rodina, která žila vcelku skromně. Jednou se na kořenovém náběhu toho dubu potkali dva mravenci z té rodiny, tedy dvě sestry.

„Jé, Mirko, odkud spěcháš domů? Už jsem tě několik dnů neviděla. Myslela jsem, že se ti stalo něco ošklivého,“ zvolala jedna z nich.

„Neměj strach, Radko, já se jen tak nedám a navíc jsem byla na bezpečném místě.“

„Na bezpečném místě?“

„Ano. Víš, že v tom vedlejším dubu je velická dutina? Tak právě tam.“

Radka překvapeně zatřásla tykadly: „Ty jsi v té dutině byla několik dní? A co jsi tam dělala?“

„Přemýšlela jsem a také něco zkoušela. Pojď, ukážu ti to,“ odpověděla Mirka a už upalovala k vedlejším dubu. Radka samozřejmě, se zvědavostí roztaženými tykadly, hned za ní. Když vlezly do dutiny v kmeni, ukázala Mirka posunkem hlavy na hromadu jakýchsi dřevěných plátků a tyčinek, kalíšků a chuchvalců.

„Tak, to jsou ty mé pokusy,“ vysvětlila.

„Ty něco stavíš?“

„Ano. Víš, mne už nebaví bydlet v těch dírách po tesařících. Jsme tam namačkány jedna na druhou, pomalu se tam ani nejde otočit, všude zakopáváš o larvy a kukly. Tak jsem si řekla, proč nebydlet v této krásné velké dutině? Vždyť to by bylo důstojné bydlení! Jenže jak to udělat? Tak jsem začala vykusovat z měkkého dřeva piliny a kousičky a slepovat je slinami a také jsem z listů nosila medovici od mšic. Za pár dní jsem vytvořila krásnou konstrukci, samá komůrka a chodbička. Lehké to bylo, vzdušné a krásné. Ale když toho bylo víc, celé se to sesypalo.“

„Počkej, počkej,“ zvolala Radka a zavířila tykadly nad hlavou. Ty chceš říct, že tuhle hromadu dílků z dřevěných pilin, slin a medovici jsi vyrobila za několik dní sama?“

„Jo, sama. Ale spadlo to.“

„Ale kdyby se nás do toho pustilo víc, tedy všechny sestry kdybychom se do toho pustily, tak přece musíme velice rychle zaplnit tou stavbou celou dutinu. Stavba se opře do stěn dutiny a třeba i stropu a bude to držet, ne?“ zeptala se Radka, které se celý ten nápad velice zalíbil.

Mirka však spustila tykadla dolů a smutně řekla: „Bojím se, že ne. Že by se to také neudrželo.“

Do ticha, které následovalo, se najednou ozvaly tiché hlásky. Tiché a teninké, jako by více úst mluvilo najednou.

„My víme, jak zpevnit dřevo a dřevěné struktury. My to umíme, a jestli chcete, my vám pomůžeme.“

„Pomůžete? A kdo nám pomůže, kdo to vlastně mluví? Nikoho nevidím,“ zeptala se Mirka.

„To jsme my, malé houbičky. Tedy spíše vlákna houbičková. Říkáme si hyfy, a když se spojíme, říkáme tomu podhoubí.“

„A jak si to tedy představujete, že nám pomůžete?“ vyhrkla zvědavá Radka.

„To je jednoduché,“ odpovíděly hlásky. „Postavte zase kousek té stavby a my ji prorosteme a zpevníme. Pak přistavíte další kousek a my jej stejně tak prorosteme.“

„Takže pak budeme bydlet spolu, že?“ zeptala se nadšená Mirka.

„Ano a na to se těšíme. Bude to báječná spolupráce. My vám budeme držet hnízdo a vy nás budete chránit před zlými mikro-

by a dalšími našimi nepřáteli, kterých je v dutinách stromů a starém dřevě moc. My víme, jak jste čistotné a jak si v chodbičkách po tesařících krásně uklízíte.“

„No tedy, to je úžasná myšlenka,“ vyhrkla Radka. Pak se otočila na Mirku, zvesela zamávala tykadly a řekla: „Miri, ty zase začni stavět a já utíkám domů. Mámě a ostatním sestřím to vysvětlím, a pak je přivedu a budeme ve stavbě pokračovat společně.“

A tak se stalo. Mravenci černo-lesklí se velice brzy naučili z pilin, slin a medovici (tedy dohromady jakéhosi kartonu) stavět krásná, lehká a velická hnízda. Nu a hyfy houbiček jim ta hnízda zpevnily a pod ochranou mravenců žily velice spokojeně. A tak je tomu dodnes.

Pro zvědavé dodávám, že ti mravenci černo-lesklí mají vědecké jméno Lasius fuliginosus a že jsou to velmi úspěšní mravenci žijící početně (nejen) v Bílých Karpatech. Ty houbičky, které s nimi spokojeně žijí, se jmenují Cladosporium myrmecophilum, a protože jejich podhoubí (když se hyfy spojí) je tmavé, dali jim lidé české jméno čerň.

Pavel Bezděčka
(text a ilustrace)

Podzimní soutěž

Podzim je příznivým obdobím pro růst hub. Kolik o nich víš? Napiš nám správné odpovědi na otázky a vyhraď rodinné vstupné (2 dospělí a 3 děti) do Domu přírody Bílých Karpat v hodnotě 400 Kč.

Kvíz

1. Přibližně kolik druhů hub se u nás vyskytuje?

- a) 600
- b) 6000
- c) 60 000

6. Většina holubinek je více či méně jedlá, až na ty pálivé. Která je pálivá nejvíce?

- a) holubinka vrhavka
- b) holubinka krvavá
- c) holubinka smrdutá

8. Která z těchto hub je jedovatá?

- a) pýchavka obecná
- b) čirůvka fialová
- c) ucháč obecný

2. Jak poznáme houby jedovaté od jedlých?

- a) podle toho, jaký je to druh
- b) mají červené nebo fialové barvy
- c) nejsou sežrané od slimáků a nejsou červivé

7. Proč se ryzci syrovince lidově říká kravička?

- a) má klobouk černobíle skvrnitý
- b) vydatně vylučuje bílé mléko
- c) roste na pastvinách

Ilustrace zdroj Handbuch für Pilzfreunde (Michael a Hennig 1968)

3. Který z těchto hřibů má nahořklou chuť?

- a) hřib žlučník
- b) hřib pepřný
- c) hřib kovář

4. Jak se vyznačují modráky?

- a) mají modravé klobouky
- b) mají modré třeně (stopky)
- c) mají do modra zbarvující se dužninu

5. Snad jediný jedovatý žampion (pečárka) je...

- a) pečárka žlutavá
- b) pečárka zápašná
- c) pečárka zahradní

Odpovědi na osm otázek zašlete do **1. dubna 2025** na email casopis@bilekarpaty.cz nebo poštou na adresu:

ZO ČSOP Bílé Karpaty
redakce časopisu Bílé - Biele Karpaty
nám. Bartolomějské 47
698 01 Veselí nad Moravou

Jeden vylosovaný výherce obdrží poukaz na rodinné vstupné do Domu přírody Bílých Karpat a předplatné časopisu Bílé - Biele Karpaty na jeden rok.

Správné odpovědi z minulého čísla 1/2024:

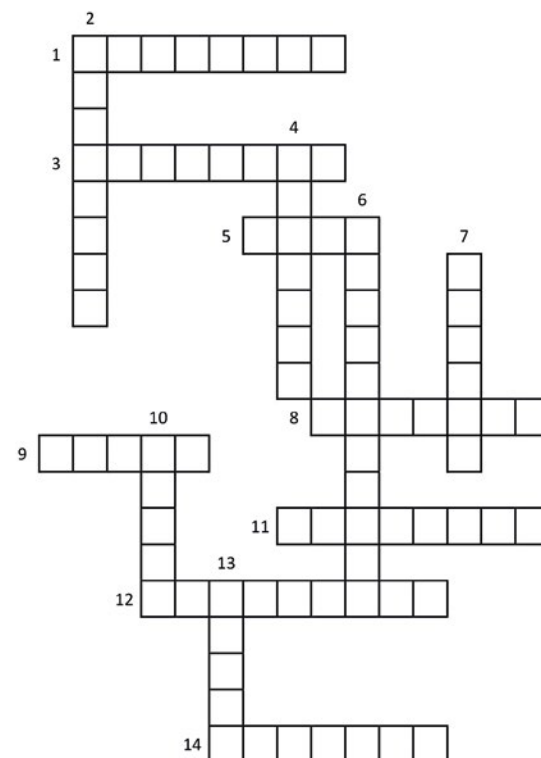
1. c, 2. c, 3. a, 4. b, 5. c, 6. a, 7. b, 8. b.

Tajenka osmisměrky: žlutásek barvoměnný.

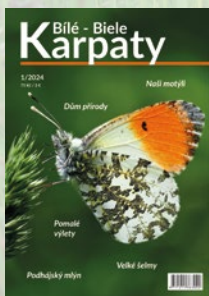
Výherce soutěže: Lenka Půlpánová (Strání-Květná).

Houbová křížovka pro starší

1. Jedlá lupenatá houba, která způsobuje odumírání stromů a jejíž podhoubí může zabírat velkou plochu.
2. Jiný název pro troudnatec lékařský.
3. Oficiální název pro prašivku.
4. Lidový název pro lišku.
5. Houba s klobouky, jejichž spodek se skládá z rourek.
6. Oficiální název rodu, do kterého patří ucho Jidášovo.
7. Lidový název pro hřib smrkový.
8. Skupina hřibů, jejichž dužnina se vyznačuje modráním.
9. Vysoká lupenatá houba se šupinatým kloboukem a třeněm, s oblibou upravována jako řízek.
10. Houba rostoucí pod zemí.
11. Hladinu cholesterolu v krvi upravuje hlíva ...
12. Hřib, kterému se lidově říká babka.
13. Houba, která svým tvarem připomíná mozek.
14. Rod, kam patří fialová houba, která je (po tepelné úpravě) jedlá.

Bílé - Biele Karpaty

Předplatné prosím uhradte vydavateli ZO ČSOP Bílé Karpaty, číslo účtu: 1442785399/0800, variabilní symbol: 1111. Do zprávy uveďte „časopis BBK“ a vaše jméno.

Bližší informace najdete na csop.bilekarpaty.cz.

Cena předplatného:
Česká republika 150 Kč
Slovensko 300 Kč

Bílé - Biele Karpaty

časopis moravsko-slovenského pomezí
2/2024, 29. ročník

Vydavatel:

ZO ČSOP Bílé Karpaty

nám. Bartolomějské 47

698 01 Veselí nad Moravou

tel: +420 518 326 470, +420 725 437 882

e-mail: casopis@bilekarpaty.cz

Spolupracující organizace:

Správa CHKO Biele Karpaty, Nemšová

Vzdělávací a informační středisko Bílé

Karpaty, o. p. s., Veselí nad Moravou

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR,

Regionální pracoviště Správa CHKO Bílé
Karpaty, Luhačovice

Redakční rada:

Jan W. Jongepier (šéfredaktor),

Libor Ambrozek, Pavel Bezděčka,

Zuzana Černá, Katarína Ďurčeková,

Tomáš Hamrlík, Marie Petru,

Jitka Říhová, Petr Slinták

Grafika a sazba: David Jongepier

Tisk: Tiskárna Didot, spol. s r. o.

Rozšiřuje: Mediaprint & Kapa

Koordinace distribuce:

Vydavatelský servis „Říha“

Předplatné a inzerce: Jitka Říhová

Reg. č. E 7428, ISSN 1211-3638,

vychází 2x ročně, náklad 2300 ks,

cena 75 Kč (DPH 10 %) / 3 €.

Čitatelia na Slovensku môžu predplatné vo výške **10 € na rok** uhradiť poštovou poukázkou na adresu:

Občianske združenie Pre prírodu

Mierove námestie 29, 911 01 Trenčín

tel.: +421 326 598 387

e-mail: katarina.durcekova@sopsr.sk

Do správy pre príjemcu uveďte „časopis BBK“.

Poděkování

Vydání tohoto čísla bylo finančně podpořeno Jihomoravským krajem z projektu č. JMK 092864/24/OŽP.

jihomoravský kraj

Periodikum je vydáváno ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, regionálním pracovištěm SCHKO Bílé Karpaty.

Děkujeme všem obcím, firmám, předplatitelům a příznivcům našeho časopisu za projevenou přízeň a finanční podporu (řazení dle abecedy):

Mecenáši časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 4000 a více Kč):

Český svaz ochránců přírody (Praha), Katarína Ďurčeková (Dubnica nad Váhom).

Patroni časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 1000–3999 Kč):

Obec Javorník, Zdeňka Horká (Veselí nad Moravou), Filip Kostecký (Brno), Ludvík Straka (Bílovice), Ing. Zdeněk Ševčík (Pitín), Richard Viduna (Brno).

Podporovatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 500–999 Kč):

Milan Dolínek (Koryčany), Petr Havlík (Mutěnice), Helena Hrdličková (Velká nad Veličkou), Zdeněk Konečný (Hodonín), Ing. Petr Kučera (Brno), Jitka Múčková (Strážnice), Ivan Stříteský (Prostějov), Milan Šašinka (Brno), Božena Šebestová (Frýdlant nad Ostravicí), Petr Voleček (Uherské Hradiště), Jaroslav Zámečník (Holice).

Přispěvatelé časopisu Bílé - Biele Karpaty (darovali 200–499 Kč):

Ústav zemědělské ekonomiky a informací (Praha), Obec Rudice, Jarmila Barboříková (Štítná nad Vláří), Jitka Binderová (Strážnice), Ing. Antonín Hájíček (Lišany u Rakovníka), Josef Horňáček (Veselí nad Moravou), Martin Hynek (Praha), Jiří Jilík (Uherské Hradiště), Jiří Kadlec (Napajedla), Ing. Milan Konečný (Břeclav), Mgr. Hana Kosířová (Strážnice), Miroslav Lorenc (Hradec Králové), Vladimír Luža (Slavkov u Brna), Josef a Anna Miklášovi (Květná), Josef Navrátilík (Nová Lhota), Jiří Pech (Roupov), Věra Rusková (Starý Hrozenkov), Jindřich Smička (Olomouc), Mgr. Jiří Suchý (Bystřice pod Lopeníkem), František Šišlák (Horní Lideč), PhDr. Jitka Šmýdová (Veselí nad Moravou), Věra Tománková (Štítná nad Vláří), Ing. Alena Válková (Hodonín), Karla Vincencová (Brumov), Doubavka Zdražilová (Havlíčkův Brod), Stanislav Zemek (Květná).

Redakce

Titulní strana: Muchomůrka červená / muchotrávka červená (Foto Alois Kozubík)

Navštivte náš E-shop Bílé Karpaty na webu: www.eshopbilekarpaty.cz

The screenshot shows the website interface for 'eshopbilekarpaty.cz'. On the left is a vertical navigation menu with categories like 'Knihy', 'Trička', 'Budky a krmítka', 'Regionální travní směsi', 'Časopis Bílé - Biele Karpaty', 'DVD / CD', 'BIO Ovoce', 'Korkové podtácky', 'Kalendář', 'Psací pera', 'Náušnice', 'Dřevěné hry', and 'Kožené klíčenky'. The main content area displays a grid of products: a brown leather belt with a buckle, a black t-shirt with a logo, a blue and yellow snake toy, a blue apron with a floral pattern, a white mug with a floral design, and a book titled 'Výběr z přírody'. At the top right of the shop page, there is a search bar, a 'Hledat' button, and contact information: 'Nevíte si rady? Zavolejte. +420 518 326 470 Po - Pá 8:30-11:30 a 13:00-16:00'. A shopping cart icon shows '0 ks za 0,00 Kč'.

Národní program Ochrana biodiverzity

Český svaz ochránců přírody každoročně finančně podpoří více než 120 projektů zaměřených na praktickou ochranu biodiverzity České republiky a její propagaci. biodiverzita.csop.cz

Ministerstvo životního prostředí

Generální partner
programu
Ochrana biodiverzity